

---

---

# SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKÄIK

PLUTTEIN

11. 05.

**19**

1935.

---

# SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 19 — 1935.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
T. M. Inglise Kuninga Georg V 25-aastase valitsemise juubel . . . . .	445	25-me anniversaire du règne de S. M. George V, Roi d'Angleterre . . . . .	445
<i>Eru-kontradmiral Joh. Pitka</i> — Jaht sõjalise spordina . . . . .	448	<i>Contre-amiral en retraite Joh. Pitka</i> : La chasse comme sport militaire . . . . .	448
<i>Leitn. V. Matela</i> — Täpsusküttimine . . . . .	449	<i>Lieut. V. Matela</i> : Tir de précision . . . . .	449
Ohvitseride keskkogu korraline üldkoosolek.	458	Assemblée générale du Corps des officiers	458
Toimetusele saadetud kirjandus — Riigi hangete seadus . . . . .	460	Nouvelles publications: La loi sur les fournitures gouvernementales . . . . .	460
<b>BIBLIOGRAAFIA:</b>		<b>BIBLIOGRAPHIE:</b>	
— Inglismaa: „The Army Quarterly“ aprill 1935. . . . .	461	— Angleterre: „The Army Quarterly“, avril 1935. . . . .	461
— N.-Ven e: „Artilleriiski Zurnal“ märts 1935 . . . . .	463	— U. R. S. S.: „Artilleriiski žurnal“, mars 1935 . . . . .	463
— Ungari: „Magyar Katonai Szemle“ märts 1935. . . . .	465	— Hongrie: „Magyar Katonai Szemle“, mars 1935. . . . .	465
<b>TAGAVARAVÄE OHVITSERIDE ELUST:</b>		<b>VIE DES OFFICIERS DE RESERVE:</b>	
<i>U. P.</i> — Tagavaraväe ohvitseride organiseerimine Valga kaitseringkonnas . . . . .	467	<i>U. P.</i> : Organisation des officiers de reserve de la circonscription de Valga . . . . .	467
Ametlik osa . . . . .	468	Partie officielle . . . . .	468
<b>VESTE:</b>		<b>FEUILLETON:</b>	
<i>Ürgsoo</i> — „Ettevaatust — kursus!“ . . . . .	470	„Attention! — un cours!“ . . . . .	470
Sport kaitseväes . . . . .	472	Les sports dans l'Armée . . . . .	472
Perekondlikke teateid . . . . .	472	Informations familiales . . . . .	472

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**

Kõnetr. Kaitseväe nr. 40  
Kodune kõnetraat Kaitseväe 372

Tegev toimetaja major **J. KÕRGE**

Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetuse ja talituse:

Toompeal, Toomkooli nr. 7  
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163  
Talitus avat. k. 0800—1500  
Toim. kõnet k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.  
Veerandaastas 1 kr. 50 s.  
Üksiknumber 20 s.



# SÕDUR

## SÕJAASJANDUSE AJAKIRI



Nr. 19

11. 05. 1935.

XVII AASTAKAİK

## T. M. Inglise Kuninga Georg V 25-aastase valitsemise juubel.

Inglise kuningas Georg V on sündinud 2. juunil 1865. a. Marlborough House'is, kuningas Edward VII teise pojana. Lõbus lapsepõli asendus printsil olles 12 aastane mereväekadeti põlvega vanal jahlaeval „Britannia“ ja kaks aastat hiljem tegi ta kaasa ümbermaailmareisi mereväekadetiina. Enne kui prints sai 16-aastaseks, aitas ta kaasa laeva purjetamisel üle Atlandi ja Vaikse ookeani, kus ta nägi Trafalgarit, Gibraltarit ja Teneriffi, mis on igatsetud trio igale inglise meremehele. Peale selle tutvus prints India, Lõuna-Ameerika, Austraalia, Jaapani, Hiina, Hongkongi, Tseiloni, Adeni, Suezikanali ja Maltaga. Mõni aeg hiljem langes printsile raske ja vastutusrikas inglise mereväehvitseri kutse.

1892. a., pärast kolmeteistkümneaastast vahetut aktiivset teenistust mereväes, sai prints laeva komandriks ja samal aastal oli ta oma vanema venna Clarence'i hertsogi surma tõttu sunnitud katkestama mereväehvitseri karjääri ja pühendama end riigi valitsemiseks ettevalmistamisele. Samal aastal nimetati ta Yorki hertsogiks. Aasta hiljem abiellus hertsog Teck'i hertsogi tütre printsess Mary'ga.

Hertsogi isa troonile astumisel 1901. a. kuningas Edward VII nime all rändas prints veel kord läbi maailma, kuid seekord enam kuningas suursaadikuna kui mereväelasena, tehes ettevalmistusi riigi uue parlamendi „Commonwealth Parliament“ avamiseks. Järgnesid kaheksa aastat eriliste sündmusteta Wales'i printsina. Rida visiite Euroopa mandrile — Viini, Madridi, Pariisi ja reis Indiasse ja Burmasse täiendasid tulevast kuningat veel enne, kui 1910. aasta varakevadel Kuningas Edward VII haigestus bronhiiti ja suri paar päeva hiljem.

6. mail 1910. a. astus kuningas troonile T. M. Georg V.

Uue kuningas esimeseks poliitiliseks aktiks oli rahu sõlmimine poliitiliste parteide vahel. Seisukord oli kujunenud selliseks, et kui vanameelsed jäävad kindlaks oma rumalustele ja vabameelsed püsivalt nõuavad omi doktrinaalseid reforme, siis on põhiseaduses ette nähtud ülemkoda paratamatult diskrediteeritud. Teiselt poolt aga, kui kuningas oleks leppinud vanameelsetega, et säilitada ülemkoda langusest, ofeks paratamatult varisenud kuningas troon.

Kuningas oskas siin täiel määral kasutada oma mõju, lepitada parteisid ja 7. veebruaril 1911. a. avas kuningas oma esimese parlamendi. Olgugi, et kodade vahel polnud veel täielist rahu, oli kuningas mõju siiski niivõrd suur, et kuningas soovitusel ülemkoda loobus osaliselt oma nõudmistest.

Uue kuningas pidulik kroonimine toimus Londonis 23. juunil 1911. a. See oli suur ja elevusrikas sündmus maailmas, eriti aga Inglismaal, kus ilusal päikesepaistelisel päeval, dekoreeritud linnast liikus läbi pidulik kroonimis-protsessioon. Londonis krooniti T. M. Georg V Inglise, Šoti, Iirimaa, Briti asumaade ja dominioonide kuningaks. Vähem kui kuus kuud pärast seda krooniti kuningas Delhis hommikumaa kuuma päikese all India kolmesaja kahekümne miljoni elaniku keisriks. 11. nov. 1911. a. asus kuningas Portsmouth'is laevale ja 2. detsembril maandus ta Bombay's. 10 päeva hiljem leidiski aset pidulik kroonimine.

Kuninga-keisri tagasi jõudmisel Inglismaale oli aga poliitiline õhkkond Euroopas hakanud muutuma pinevaks ja kuningas tegi kõik, mis võimalik, pinevuse vähendamiseks. Ta külastas Berliini ja Balkanit, et tutvuda tegeliku olukorraga.



T. M. Inglise Kuningas Georg V.

Kuningas ja kuninganna on alati püüdnud lähedal olla oma rahvale, tundma õppida tema muresid ja soovisid, et sellest teha järeldusi ja leida teid oma rahva elujärge parandamiseks. Kuningas ja kuninganna külastasid Londoni töölislinnaosa, kus vesteldes tööliste ja nende perekonnaliikmetega püüdsid leida kontakti ja võita nende usaldust. Kuninga eeskujulik perekonnaelu aitas kõigiti kaasa rahva meeleolu tõstmiseks ja usalduse võitmiseks.

Euroopa poliitilise olukorra halvenedes kutsus kuningas 1914. a. juuli keskpaigas Buckinghami paleesse kokku kõikide parteide juhid ja harutas nendega tekkinud seisukorda, püüdes leida väljapääsu ummikust. Kuid rahvusvaheline olukord oli juba muutunud niivõrd raskeks, et vaatamata kõigile pingutustele ei läinud enam korda umb-sõlme lahendada.

Oma merejõudude ülevaatamiseks juhatas kuningas 20. juulil 1914. a. oma jahtlaevalt ulgumere laevastiku õppuseid. Vana meremehe kogemustega näitas kuningas ka

seekord, et ta tunneb oma laevastikku, ühes tema rõõmude ja muredega.

Kui Maaailmasõda oli saanud paratamatuks ja Inglismaa oli Saksamaale kuulutatud sõja, selgus veel kord, kuivõrd lugupeetav ja armastatud oli kuningas. Rahvas oma muredega võideldes ei leidnud teist lähendust kui koonduda kuninga lossi ette, kus kuningas, kuninganna ja Wales'i printsi saatel, tervitas oma rahvast lossi rõdult. See ei olnud mitte uudishimu ega paanika, mis rahva kokku tõi palee ette, vaid midagi märksa sügavamalt — seletamatut.

Kuningal oli võimatu oma väeosadega minna kaasa Euroopa mandrile võitlema oma rahva ja riigi eest, samuti oli kuningal võimatu aidata oma laevastikku merel — ainuke mida kuningas sai ja suutis teha, oli kõige jõu, mõju, oskuse tahte ja innuga asuda tööle oma rahva ja riigi kasuks. Ainult need kes nelja sõja-aasta kestel nägid kuningat tegevuses, võivad anda tõendusi selle kohta, kui intensiivselt töötas kuningas. Alati täpselt töölaua taga, mitte kunagi no-





T. M. Inglise Kuninganna Mary.

rus ega väsinud töötas kuningas varahommikust hiljaõni. See oli suur ja raske töö, mis kuningas tegi oma riigi heaks sel raskele ajajärgul.

Ka kuninganna tegi kõik mis suutus, et abistada oma abikaasat — kuningat. Ta teotses energiliselt rahva ja sõjaväe seisukorra parandamiseks. Ta organiseeris iga-suguseid sanitaarasutisi ja töökodasid, mis varustasid rindel võitlejaid ja kodus puudustkannatajaid.

Niipalju kui võimalik külastas kuningas ka oma sõjavägesid mandril ja laevastikku merel. Viimati viibis kuningas oma võitleva sõjaväe juures 1918. a. pühal nädalal. Kolm päeva varahommikust hiljaõni jälgis kuningas isiklikult lahingute käiku, kuulas rindelt tulevaid teateid ja aitas nõuga niipalju kui suutis.

Maailmasõja lõppedes, samuti kui sõja puhkedes, kogunes rahvas uuesti tervitama oma kuningat, kuningat kes oli väsimatult ja healmeelel teinud kõik mis oli tema võimuses.

Pärast maailmasõjaaegne aeg kogu oma raskuste ja muredega on annud kuningale palju tööd ja tegevust, kuid alati on kuningas asunud asja juurde tõsiselt ja täie innuga ja lahendanud ka raskeimad küsimused oma parima äratundmise kohaselt.

25 aastat rasket valitsemise tööd on T. M. Kuninga seljataga. Kindlas usus ja tahtmises on ta juhtinud oma rahvast mure ja rõõmu radadel, sest rahva mured ja rõõmud on kuninga mured ja rõõmud. Kuninga ja rahva vastastikune arusaamine ja üksteisest lugupidamine on aluseks, et inglased armastavad oma kuningat ja kuningas oma rahvast ja maad.

# Jaht sõjalise spordina.

Eru-kontradmiraal Johan Pitka.

Lugedes „Sõduris“ kol.-ltn. H. Vanaveski artiklit „Jaht sõjalise spordina ja laskeosavuse arendajana“ meenub aastate eest Ameerika ajakirjas „The Saturday Evening Post“ ilmunud artikkel kuulsast maailmariigi loojast Dšensis Khanist. Kui Dšensis Khan oma 30.000 ratsanikust koosneva sõjaväega tungis suurde Pärsia riiki ja viimase suure sõjaväe peksis laiali, siis ei tunginud ta mitte kaugele vallutatud riiki, vaid asus kogu oma sõjaväega mägedes jahti pidama, mis kestis aasta või rohkem. Vaenlased ei suutnud küllalt imestada tema tegu ja arvasid, et ta on vaimuhaigeks jäänud. Kuid tegelikult oli nende selleaegselt kõrgesti haritud meeste arusaamine sõjapidamisest väga kehv võrreldes Dšensis Khaniga. Sel ajal kui pärsialased oma laialijooksnud sõjaväge koondasid ja varustasid ning Dšensis Khani maalt väljaajamiseks Irakiga ja teistega ühiseid lepinguid sõlmisid, valvas Dšensis Khan hoolega oma sõjaväe jahipidamist, et kõik täpselt tema käskude kohaselt sünniks. Kogu maakond piirati sisse, ühtki jahilooma ei tohtud tappa ega kokkutõmbuvast elavast rõngast välja lasta. Rasked karistused ootasid iga sõdurit, iga ohvitseri, kelle süü läbi pääses jahiloom läbi rindest. Iga kaljupragu, iga põõsas ja puujuurte koobas otsiti hoolega läbi. Pikkamisi kuid püsivalt tõmbus see rõngas koomale. Mida rohkem koomale rõngas tõmbus, seda rahutumaks ja aramaks muutusid metsloomad ja nende omavaheline võitlus lõppes ja verejahu kustus. Lõpupoole võidi näha mägede lõvi, pantrit ja tiigrit tuimalt ükskõikselt hirvede ja metssigadega segamini ümber hulkumas. Kui Dšensis Khani rõngas oli ettekavatsetud piirideni kokku tõmbunud, siis peatus ta ja lubas puhata pärast kauakestnud rasket ja hoolsat tööd, kuid puhkus oli korraldatud nii, et rõngas ikkagi jäi läbipääsmatuks. Pärast mõnepäevast puhkust kuulutas ta välja suure pidustuse, mis algas sissepiiratud loomade tapmisega. Alguse avas tema ise, ratsutades omal mustal täkul metsloomade sekka. Tappis mõned kiskjad loomad ja lubas siis auastmete järgi oma

sõjapealikuid jahti jätkata. Nendele järgnesid sõdurid. Lagematu arv loomi oli juba tapetud, kui ta korraga selle verevalamise lõpetas ja ülejäänud loomad vabastas. Selle kauakestnud iseäralise ennening pärastolematu jahipidamise ajal olid vaenulised väed endid täielikult koondanud ja valmis võitluseks. Seda oligi Dšensis oodanud ja ta tormas oma karastatud, distsiplineeritud ja maastikuolusid tundma õppinud väikesearvulise lendava sõjaväega kiirelt kui kotkas saagi kallale ning mitmekümnekordsest ülekaalust hoolimata hävitas ta vaenlase põhjalikult, sest vilunud küttide käest ei pääsenud keegi põgeneja.

Oma lähematele tähendas Dšensis pärast võitu lihtsate väheste sõnadega, et ta tahtis anda aega vaenlasele, et see kõik sõjariistu kandvad mehed kokku koguks, et siis ühekorruga hävitada võiks ja sellega sõjapidamisele seal maal lõpp teha, kuna muidu suure laialdase riigi sõjajõudude hävitamine temal liig palju aega oleks võtnud. Oma sõjaväe pani ta jahti pidama, et see tegevuseta olekus mitte logelema ei hakkaks, vaid ennast alaliselt värske ja tegev hoiaks, tegevuses eneses aina rohkem distsiplineeruks ning enesealgatust arendaks — selle juures ka maastikku ja kohalisi olusid tundma õpiks.

Isiklikult pooldan kol.-ltn. Vanaveski vaateid jahispordi asjus kaitsevääs, ja arvan, et targalt tehakse, kui tema näpunäiteid selles küsimuses pannakse tähele.

„Saturday Evening Post“ artikli kirjutaja oli teadusemees, kes oma eluülesandeks oli teinud selle suure maadevõitja ja organiseerija mongoli Dšensis Khani tegevust uurida ja erapoolelt valgustada — ja tõesti tema uurimustööde järele oli Dšensis hoopis teissugune kui teda senine ajalugu on kujutanud. Dšensise loodud riik oli kõige suurem — rahvarikkam maailmas ja on olnud aksioom, et selles riigis oli loodud nii kindel ja julge liikumise võimalus, et noor naine oleks võinud kullakotiga õlal matkata ühest riigipiirist teise, ilma et temasse ja ta kullasse oleks keegi puutunud.

# Täpsusküttimine.

Leitnant V. Matela.

## A. Täpsusküttimise areng möödunud sõdade lahingutes.

Möödunud sajandi sõdades peeti kasulikuks, mõjuvaks vaid püsside massilist koondtuld. Tsentraliseeritud tuli oli domineeriv. Siin olenes püssitule tõhusus ainult tulejuhtija oskusest. Laskuri individuaalne ettevalmistus oli tähtsusetu. Vabal üksikutele arvati olevat väga väike mõju.

Kahtlemata aga oli täpne vaba üksikutele palju suurema mõjuga kui massiline kogupaukudena lastav tuli (komp. kaupa).

Inglise-Buuri sõda tõestas püssi vaba üksikutele väärtust.

Inglise sõdur ei osanud lahinguolukorras iseseisvalt otsida märkigi, talle juhatati kätte sihtpunkt, kuhu ta pidi sihtima. Igasugune muu iseseisvus teotsemisel puudus. Ta ootas ainult juhi käsk ja toimis ainult nende järgi. Anti käsk — sihtis; anti käsk — laskis. Püssid olid sealjuures tehniliselt täiuslikumad buuride püssidest.

Teiselt poolt buurid.

Buurid elasid hajutatult üksikute perekondadena. Nende farmid olid mitme kilomeetri kaugusel üksteisest. Territooriumi vallutasid nad metsikutelt pärismaalastelt neegritelt. Alatised neegrite mässud ja vastuhakkamised sundisid buuri olema valmis igal hetkel kaitsma relvaga oma perekonda ja omandust. Naabri sattudes hädaohtu pidi buur minema talle appi. Buur pidi olema ka kütt, et kaitsta oma karja kiskjate eest.

Mingisugust sõjalist väljaõpet buur ei saanud. Igapäevane elu-võitlus pookis buurile iseenesest külge kõik heale võitlejale vajalikud omadused: kannatuse, mis vajalik saagi luuramisel, head närvid, püssi ja laskemoona põhjaliku tundmise, hea kauguse hindamise, enese varjamise jne. jne.

Inglaste püüdeks oli lasta võimalikult rohkem kuule vastase poole. Buuridel oli see vastupidi. Sotsiaalne kehvus ja jahimehe harjumus dikteerisid buurile kokkuhoidlikkuse laskemoona kulutamisel.

Pealegi oli buur kütt, kellele kiirtulest pole kasu, kellele on tähtis üks, kuju täpne lask. Samuti talitas buur sõjaski, sest jahist sõjani on üks samm. Buur laskis kui nägi märki ja lootis, et tabab. Ta tulistas, vastandina inglastele, iseseisvalt oma äranaagemise järgi. Oma tuletäpsusega saavutasid buurid suuri võite inglaste üle. See sõda tõi individuaalse laskuri kvaliteedi

tähtsuse eriti markantselt esile. Tolles sõjas võis buuri kõrvutada inglasega, nagu täpsuskütti realaskuriga. Buuride edu sõja algul tuleb panna nende, kui sündinud täpsusküttide arvele.

Vaatamata inglaste peaaegu kümnekordsele ülekaalule, tegi buuride püssi täpsustuli suurt hävitustööd inglaste ridades. Esimese kümne lahingu kestel Oranjes ja Transvaalis (1900. a.) olid inglaste kaotused surnutena ja haavatutena 4438 buuride 530 vastu. Vt. A. Svetsin „Evolutsija vojnogo iskusstva.“ Seega inglaste suure tuleülekaalu juures vahekord 8:1 buuride kasuks. Muidugi vähenes see vahekord aja jooksul, sest siin inglased õppisid buuridelt palju. Nad loobusid tihedatest rivistustest, kogupaukudest, kirevatest demaskeerivatest vormirietest j.m.

Inglis-Buuri sõda andis palju õpiseid. Selles sõjas pääsis mõjule eriti jalaväe relvade (püsside) tule mõju. Püssituli oli nüüd võrd mõjuv, et inglased olid sunnitud loobuma kallaletungimisest kompaktsete massidega. See tõi esile uue mõiste — lahinguvälja tühjuse.

Vene-Jaapani sõja (1904—1905) algul teostati kallaletunge ikka veel kompaktsete massidega. Oli vaade — „Pulja dura, a štok molodets“. Kuid säärasele taktikale tegi lõpu varsti püsside tuli. Püsside tuli oli sedavõrd täpne, et kallaletungi teostamine tihedates rivistustes tule mahasurumiseks oli küsitav, oli seotud suurte kaotustega.

Täpne vaba üksikutele sai alguse Maailmasõjas positsioonisõja perioodil.

Kauakestev monotoonne positsioonisõja igavus oli väga rusuv. Tegevusetu olek mõjus masendavalt.

Et midagi teha, üksikud julged head laskurid (end. asumaade jahimehed, laske-sportlased j. t.) harrastasid igavuse eemalepeletamiseks omapärast sporti. Nad püüdsid tabada lahinguväljal siin-seal momeendiks vilksatavaid vastase võitlejaid.

See andis ülihäid tagajärgi. Sellest tiivustatuna harrastati seda omapärast sporti innukalt. Sääraseid laskureid hinnati, sest nende hävitustöö võrdus mitmekümne, sageli saja realaskuri hävitustööga. Peale selle mõjus nende tappev tuli vaenlasele demoraliseerivalt.

Seni oli sõdur harjunud kuulma tulirel-



vade vahetpidamatut tulistamist ja nägema vaid mõnd üksikut pihtamist. Nüüd aga (positsioonsõjas) kotsid vaid üksikud, kuid tabavad lasud.

Siit kasvaski välja tung erilise täpsuse järele, tekkis vajadus eriliste täpsusküttide järele. Ja 1915. a. panid sakslased aluse täpsusküttimisele. Peagi oli neil kaaluv koht jalaväe abirelvade keskel.

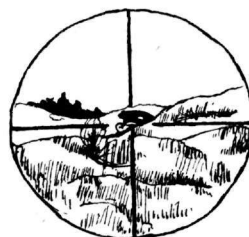
Maailmasõtta astusid rahvad samavõimeliste püssidega, mis olid Vene-Jaapani sõjaski. Püssitule täpsus saavutas Maailmasõjas haripunkti. Veel suuremat täpsust lahingus võis saada ainult eriti selleks väljaõpetatud (või juba elukutselt säärase võimetega) küttidelt, n.n. täpsusküttidelt. Täpsusküttimine arenes välja kaevikusõjast ja sakslased esimestena märkasid täpsusküttimise suurt tähtsust. Sakslased omasid suure hulga häid jahimehi — metsavahte, mäekütte ja laskesportlasi. Need olidki nende täpsuskütid. Omades häid optiliste sihikutega vintpüsse, võisid täpsuskütid saavutada väga suurt täpsust. Maailmasõja esimestel aastatel sünnitasid sakslaste täpsuskütid — Scharfschütze'd suurt hävitustööd liitlaste ridades. Täpsuskütt kui uudsus mõjus ootamatult. Peale kaotuste inimestena sünnitas see veel moraali languse teistes võitlejates. Olukord kaevikusõjas muutus liitlastele väljakannatamatuks. Asuti kiiresti otsima vastuabinõusid.

Nii inglased kui ka prantslased alustasid täpsusküttide moodustamist. Koondati õppetsentrumitesse häid laskureid (laskesportlasi, jahimehi j. t.). Neid varustati optiliste sihikutega varustatud püssidega, õpetati püsse käsitsema. Lühikese kursuse järele saadeti nad täpsusküttidena rindele.

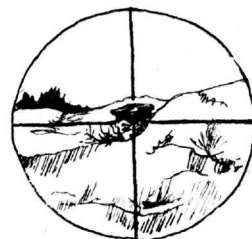
Tagajärjed selgusid varsti. Liitlaste täpsuskütid olid suutlikud duelleerima sakslastega. Aja jooksul likvideeriti paljud sakslaste täpsuskütid. Sakslased polnud enam olukorra peremehed ja liitlaste olukord muutus kergemaks. Nende enesetunne kaevikus paranes. Nad teadsid, et sakslaste täpsuskütid ei suutnud enam jätkata oma hävitustööd karistamatult.

Illustratsiooni mõttes toon esile mõningaid näiteid täpsusküttide võitlusviisidest ja saavutatud tagajärgedest Maailmasõjas. Maailmasõja algul kaevikusõjas sakslaste täpsuskütid sõna tõsisel mõttes terroriseerisid liitlasi. Algul polnud liitlastel oma täpsuskütte ja sakslased olid seisukorra peremehed. Kuul rauas, kaugus ja tuule mõju reguleeritud, sõrm triklil ja silm läbi optilise sihiku otsimas vastase iga väiksematki

märki, ootas sniper parajat juhust, olles valmis andma igal hetkel surmavat lasku. (Joon. nr. 1.)



Vara veel



— nüüd!

Oma laskekoha täpsuskütt valis ja moondas meisterlikult. Moondamiseks kasutati kõik mõeldavad abinõud ja vahendid. Laskekohale asumine sündis täiesti varjatult, tarbekorral öö kattel. Enese moondamiseks kasutati maastikule sarnanevat riietust. Kuival ajal niisutati püssi rauasuudme kohal maapinda, et lasu ajal ei kerkiks tolmu. Vastu päikest püüti tulistamisest hoiduda, et päikese kiired helkides optilisel sihikul ei reedaks asukoha. Ehitati lähedusse mitu näilikku laskeava jne. jne.

Sakslaste täpsuskütid töötasid harilikult üksinda. Tihti need surmapõlgajad meistrid oma alal roomasid öö kattel välja oma kaevikust neutraalsele territooriumile (kahe vastase vahel). Siin ennast meisterlikult varjates, sageli ainult saja meetri kaugusel vastase kaevikust, varitses ta inimpäid. Arusaadav, et ta pidi kohal lamama kogu päeva. Kaevikusse tagasi võis minna vaid öhtul. Ja häda sellele täpsuskütile, kes ennast oma asukohas millegagi paljastas — ta hävitati jalamaid suurtükiväe või jalaväe relvade koondtulega.

Inglaste täpsusküttideks olid samuti elukutselised või asjaarmastajad kütid ja laskurid-sportlased. Neil aga töötasid täpsuskütid juba paarikaupa. Üks oli laskur, teine — varustatud väga tugeva pikksilmaga, vaatleja, kes otsis üles, juhatas laskurile kätte märgid ja jälgis tule tagajärgi.

Sama edukalt kui positsioonsõjas, kasutati täpsuskütte kaitselahingus. Olles kaitsel, valis täpsuskütt omale asukoha, kust võis tulistada kogu temale määratud lõiku, moondas selle, mõõtis kaugused tähtsamate esemeteni ja arvestas tuult.

Varustatud optilise sihikuga polnud hiilgaval kütil erilist raskust leida kallaletungijate keskelt juhte ja sihtureid ning neid hävitada.

Puuduvad täpsed andmed täpsusküttide arvulise hävitustöö kohta Maailmasõjas.



Pidulik aktus T. M. Inglise kuninga Georg V 25 a. valitsemise juubeli puhul  
6. mail 1935. a. „Estonia” kontsertsaalis.

Inglane, major H. H. Prytchard oma raamatus „Sniping in France“ mainib, et 1915. a. alul Prantsusmaal ühes inglaste pataljonis ühe päevaga olevat sakslaste sniperid tapnud 18 inglasi ühest esijärgu pataljonist, kes samal päeval põinud küllalt ettevaatlikud kaevikust väljajavaatamisel ning kaotasid oma elu. Muidugi on raske uskuda, et igast esijärgu pataljonist ühe päevaga viidi rivist välja 18 inimest. Olnukski see arv 6 korda väiksem, saaksime ikkagi suure kaotuste arvu kuus korrutades 3 esijärgus olevate pataljonide arvuga ja veel 30-ga.

Alul, mil liitlased polnud veel suutnud tööle rakendada oma täpsuskütid, olid sakslaste täpsuskütid liitlaste kaevikute hirmuvalitsejad. Ükski juht, sõdur, vaatleja polnud kindel, et teda ei taba järgmisel silmapilgul surmav kuul. See teadmine tegi elu kaevikus väga raskeks. See mõjus sõdurisse demoraliseerivalt. Olukord paranes siis, kui omagi täpsuskütid asusid tegevusse ja duelleerides aja jooksul likvideerisid osaliselt sakslaste täpsuskütid.

Remarque'i romaanis „Tee tagasi“ tsiteerib üks sakslane-sniper uhkusega oma

päevikut, milles märgitud: „Mulle oli suvi kõige soodsamaks aastaajaks, sest siis võisin ma tulistada ka öhtuti: 18. juunil saavutasin 4 tabamust pähe, 19. juunil — 3, 20. juunil — 1, 21. juunil — 2, 22. juunil — 2, 23. juunil ei ühtegi. Nad taipasid vist olukorda ja muutusid väga ettevaatlikuks. Siis saabus 26. juunil uus vahetus, kellel polnud minust aimugi. Sel päeval märkisin 9 tabamust pähe. Ja seda ainult kahe tunni jooksul. Oli väga lõbus. Tulistades neile lõuga nad hüppasid üles nagu sikud.“

Nii positsioonsõjas kui kallaletungil olid juhid, eriti ohvitserid alati suurimas hädaohus. Mitme märgi olemasolu valis täpsuskütt ikka tähtsama. Tänu optilistele vahenditele võis ta hästi neid eraldada. Alati seks püüdeks oli hävitada esimeses järjekorras juhte (ohvitseri, allohvitseri j. t.) ja siis alles teisi.

Üks vangistatud täpsuskütt — sakslane tunnistas inglastele, et tema tegevat vahet ohvitseride ja sõdurite vahel jalgade järgi. Ohvitseride jalad olevat peenemad — saladamad. S. t. ohvitserid kandsid lahingus küll sõduri kuube, kuid jalga jätsid oma

püksid, mis olid riidelt ja lõikelt erinevad ning istusid hästi ümber jalgade — jalad näisid saledatena.

Kallaletungi algminutitel haavati või langes võrdlemisi suur protsent ohvitseri, allohvitseri, sihtureid. Paistis, et keegi nagu valiks neid teiste keskelt. See tekitas kallaletungijais väga rusuva mulje. Meie vanemad kaitseväelased jutustavad sageli omi lahinguelamusi Maaailmasõjas, kus puutusid kokku sniperite tööga. Nad elasid isiklikult üle sääraseid momente ja kuulsid lahinguis nii paljugi kordi, kuis venelased täis hirmu sel juhul sajasid: „Na võbor svolotš bjot“.

Need „valiku järgi“ laskjad olid — sniperid.

Oleks ju ideaalne, kui terve sõjavägi koosneks täpsusküttidest. See aga on võimatu. Võimatu inimeste mittekohaste füüsiliste ja moraalseste omaduste tõttu. Peale selle on nende erivarustus ja väljaõpe kulukas.

Täpsusküttimise küsimus on praegu välismaades akuutselt päevakorral ja täpsusküttide vajadus välisriikides on otsustatud. Tehakse katseid relvade alal. Kaalutakse väljaõppe küsimust. Tuleviku lahinguis rakendatakse nad tööle. Iga uudsus lahingus on ootamatus, on tähtis temaga tutvuneda aegsasti. Peale selle pole täpsusküti erivarustuse muretsemine ja inimmaterjali ettevalmistamine meile ülejõu käiv, seega oleme kohustatud neid ette valmistama.

## B. Täpsuskütt ja tema kasutamine tuleviku lahingutes.

a) Kes on täpsuskütt — sniper? Täpsuskütt on ülitäpne laskur-hävitaja. Ta on füüsiliste ja hingeliste omaduste erinõuetele vastav võitleja. Ta on oma erialale hästi ette valmistatud, omab selleks talendi ja on vastavalt erialale varustatud erivarustusega.

See on täpsuskütt laiemas mõttes.

Täpsusküttimise pealesõja areng tegi ja jätkab edasi suuri edusamme. Venelaste andmeil („Vojennõi Vestnik“ nr. 10 — 1933. a.) on teoksil täpsusküttimise mõiste laiendamine vintpüssilt teistelegi relvadele. Tuleviku lahinguis esineb täpsuskütt mitmes variandis: täpsuskütt — laskur püssist, täpsuskütt — kuulipildur, täpsuskütt — lendur, täpsuskütt — tankist jne.

Käesolevas kirjutises käsitlen täpsusküti — laskurit püssist.

b) Täpsusküttele on kohustuslikud hulk üld- ja erinõudeid.

Esimeseks tingimuseks on laskeala põhjalik tundmine. Täpsuskütt peab olema suurte kogemustega eeskujulik laskur, kes oskab igas olukorras arvestada õieti kaugust ning tuule, kuuli derivatsiooni ja valguse mõju.

Tal peab olema oma alale vastav eriline ettevalmistus (täpsusküttimise tehnika), teadmised (kuuli ballistika, atmosfääriliste tingimuste mõju kuulile, optika jne.), oskused nende praktilisel kasutamisel ja eriline kiirus (välkkiire väljasihtimine ja päästmine) ning taiplikkus. Peale selle peab täpsusküttil olema küllaldane vilumus märkide leidmisel, enese ja oma laskekoha moondamisel ning ta peab olema füüsiliselt tugev ja terve.

Märkide leidmine olukorras, kus enesel tuleb täielikult varjuda, pole kerge. Leida kiiresti ka hästivarjatud märgid, ise sealjuures nägematuks jäädes on kunst, millela pole hea täpsuskütt mõeldav.

Kuivõrd tähtis on kauguse õietimääramine ja tuule arvestamine, näitab järgmine arvestus. Mõnekümne meetriline viga kauguse hindamises 500 m pealt viib kindla tabamuse rinnakujust välja. Muidugi võib siin loota paremust.

Katseid tehakse kuuli algkiiruse tõstmiseks, see tähendaks kuuli lendjoone lamendamaks muutumist, mis omakorda oleks suureks kauguse määramise vea vähendajaks. 1500 m/sek. algkiirusega 500 m kaugusele lastud kuul viist ei tõuseks oma lendjoonel rinnakujust kõrgemale. Seega eksimine kauguses poleks nii mõjuv.

Küljetuule arvestamine valesti 2 m/sek. 500 m peale viib kindla tabamuse rinnakujust välja (v. tabel).

1 m/sek. küljetuule mõju sm

Kaugus	7,62 — FN	7,69 — Kynoch
100	0,2	0,5
200	1,7	2,2
300	4,4	5,5
400	8,3	11
500	14	17
600	21	27
700	30	38
800	41	53
900	55	70
1000	70	89

Tuule kiiruse õietiarvestamine on väga raske, sageli õnneasi. Eriti raske hooakaupa puhuva tuule korral: laskuri otseses läheduses võib lasu momendil tuul täiesti puududa, samal ajal paarisaja meetri kaugusel märgi poole puhub ta 5 m/sek. kiirusega.



Praktika näitab, et säärane „mittekin-del“ tuul valmistab ka kõige parematele laskuritele suurematel kaugustel väga tihti ebameeldivaid üllatusi.

Need on täpsuskütile vajalikud üldnõuded. Neid üldnõudeid meie suudame kätte õpetada igale heale laskurile. Kuid ainult neist üksi ei jatku tõsisele täpsuskütile. Täpsuskütil peavad olema veel erinõuded. Neid erilisi nõudeid ei saa laskurile sisendada väljaõppe teel. Need peavad olema laskuril juba sünnilt kaasas.

Kõigepealt närvide küsimus. Vaid üksikud suudavad lahingumõllus jääda täiesti rahulikuks. On tähtis, et täpsuskütt omaks seda sisemist jõudu, seda üleoleku tunnet, enesevalitsemist, mis ka marulisema tule all jätab laskuri täiesti külmavereliseks.

Täpsuskütt asunud varjatud kohta, viibides tule all, olles teadlik, et iga hetk võib teda surmavalt tabada vastase kuul, peab suutma end „hoida vaos“.

Sellises olukorras märgi leidmine, kiiresti sihtimine ja soodsal hetkel täiesti külmavereline laskmine ja tabamine pole teostatav igäihe poolt. Siin peab laskuri käsi olema sama kindel ja närvid sama rahulikud kui Vilhelm Tellil, kes õuna oma poja peast noolega maha laskis.

Peale heade närvide tuleb arvestada veel tahte ja huvi küsimust.

Täpsuskütt peab olema kangekaelselt tahtejõuline. Peab olema tahtejõudu enese ümbrusest lahtikiskumiseks, enese ohverdamiseks üldsuse kasuks ja enese tähelepanu pühendamiseks ainult oma ülesandele, oma eesmärgile. Ideaalsel täpsuskütil peaks olema samapalju tahet ja kindlat meelt kui sellel jaapanlasel, kes asudes juhitas torpeedos (inimtorpeedo) suunab selle kõige suurema kindlusega vastase laeva pihta, olles täiesti teadlik, et kokkupõrke silmapilgul ta muutub ise tolmuks.

Sama tähtis on huvi — kiring, ka and ja instinkt. Täpsuskütt peab tundma suurt huvi, kirge oma ala vastu. Kiring tiivustab täpsuskütti tema erialal. Siin peab kirel olema samane mõju kui kalamehele-amatöörile.

Ainult kiring on see, mis sunnib asjaarmastajat kalameest istuma tundide kaupa vee ääres igasuguse ilmastikuga ja ootama korgi vee alla kadumist. Sama huvi sunnib jahimeestki metsa terveks päevaks, ehkki jahimees teab, et jahilkäik tasub end vaid harva.

Sageli vaadatakse imestades sellele laskurile, kes oma vabast ajast suure prot-

sendi viidab lasketiirus. Tihti üteldakse, et säärane huvi olevat liialdatud.

Selge on, et kui pole asja vastu huvi, siis ei pääse sel alal kuigi kaugele. Ja vastupidi, heaks täpsuskütiks võib saada ainult see, kes on eriti huvitatud laskesportist ja kellel on selleks veidi kirge ja andi.

Olgu täpsuskütt kui hea tahes, korraliku relvata ei suuda ta palju. Tal peab olema hea täpsuspüss. Püssi proovimine, reguleerimine ja hooldamine peab sündima püssi omaniku enese poolt isiklikult. Oma püssi võimeid ning häid kui halbu külgi peab täpsuskütt tundma peensusteni.

Inimese silma võime on piiratud. Nägemise hõlbustamiseks võeti kasutamisele optilised abinõud. Seal, kus silm enam midagi ei seleta, võib optilise sihikuga veel hästi näha. Optiline sihik eraldab märgi väga hästi seal, kus palja silmaga märgi ja maastiku kontuurid juba täiesti ühte sulavad (joon. nr. 2).



Maastik  
nähtuna palja silmaga



— sama läbi optilise  
sihiku.

Varustades püsse suuremajooliste optiliste sihikutega (— 5-kordne suurendus, haril. 2,75—4) on neid võimalik edukalt kasutada videvikus, koidikul ja öösel, arvatud välja kottpimedad ööd.

Optilise sihiku käsitlemine on võrdlemisi keerukas. Paranduste tegemine külgsuunas on aegaviitev ja nõuab täpset tööd, mis omakorda nõuab sihiku head tundmist ja käsitlemise oskust. Teiseks raskuseks on optiliste sihikute otstarbekohase kinnituse leidmine.

Esiteks nõuab optilise sihiku montaaž äärmiselt täpset tööd. Igasugune väiksempi loksumine suurendab palju püssi väärijooksu. See nõue teeb monteerimise võrdlemisi kulukaks.

Teiseks puudub optilise sihiku otstarbekohane kinnitus püssile. Olles vintpüssiga kindlas ühenduses, teeb optiline sihik kaasa kõik vintraua põrumised ja tõuked lasu ajal. Need järsud tõuked aja jooksul rikuvad optilist sihikut, mille tagajärjeks on jällegi väärijooksu suurenemine.

Lähem tulevik toob kindlasti siingi ots-  
tarbekohase uuenduse.

d) Täpsusküttide kasutamine lahingu  
eritüüpides.\*)

Nagu eespool nägime, töötasid sakslaste  
sniperid Maaõhusõjas üksikult, inglaste ja  
prantslaste omad paarikaupa. On katseta-  
tud ka kolmekaupaga koos töötavate täpsus-  
küttidega. Tulevikus töötavad täpsuskütid  
lahingus paarikaupa, sest enamik arvamusi  
käldub viimase kasuks. Üks töötaks las-  
kurina, teine vaatljana. Et pinev vaatlus  
(märkide otsimine) silmale on väsitav, siis  
täpsuskütid aegajalt vahetavad osad. Las-  
kekoha valikul jäetakse täpsusküttidele va-  
bad käed. Nad võivad valida laskekoha  
oma äranägemise järgi. Neid ei seota väi-  
keste üksustega (jagu).

L u u r e s on täpsusküttidel eriti lai te-  
gevusala. Siin teostavad täpsuskütid täht-  
samate märkide luuret ja püüavad neid hä-  
vitada.

Nende liikumisekoht on nähtud ette luu-  
reüksuse südamik juures. Nad täidavad  
luure juhilt määratud lahinguülesandeid.

K o h t a m i s l a h i n g u s täpsuskütid  
võivad tuua väga suurt kasu, hävitades vas-  
tase luureorganite juhte, takistades vasta-  
sele vaatlust ja tulejuhtimist ning halvates  
juhtimise organiseerimist. Nende asukoht  
liikumisel ja lahingu algades on esijärgus  
asuvate julgestusosade joonel.

P e a l e t u n g i l a h i n g u s olenevalt  
maastikust täpsuskütid lähenevad varjatult  
vastase vastupanupositsiooni eelserva lähedusse  
(norm. 300—400 m). Leidnud sobivad  
hästimoondatud laskekohad, nad tul-  
listavad tähtsamaid märke (juhte, vaatle-  
jaid, kuulipildujaid ja nende meeskondi  
jne.), eriti neid kuulipildujaid (vaikivad  
klp.), mis ootamatult tuld avades tõkesta-  
vad kallaletungijate edu. Kui kallaletungijad  
on vallutanud vastase esijärgu tulepe-  
sad, siis tõmbuvad täpsuskütid neile järele.  
Peale selle on täpsusküttide ülesandeks  
veel soomusmasinate pimestamine.

K a i t s e l täpsusküttide asetus vastu-  
panupositsiooni eelserva läheduses olevat  
venelaste andmetel mittesoodus. Kuni rün-  
nakuni vastupanupositsiooni eelserv satub  
vastase ägeda suurtükiväe ja automaatrel-  
vade tule alla. Rännaku algades võiksid  
nad (s. t. täpsuskütid) muutuda teguvõi-  
metuteks. On otstarbekohane nihutada täp-  
suskütid ette julgestusosade rajooni ja eel-  
serva ette lähistele. Säärased ettenihuta-

\*) Peamiselt venelaste vaated: „Vojennõi  
Vestnik“ nr. 10 — 1933. a.

mised muidugi eeldusega, et on olemas  
hästimoondatud laskekohad ja varjatud  
taandumisteed.

Ettenihutatud täpsuskütid segavad ja  
hävitavad vastase eelosade juhte, vaatle-  
jaid, kallaletungi lähtealuse luurajaid, suur-  
tükiväe ja rk tulede organiseerijaid j. t.  
Vaatlajale on hõlpus tugevajõulise pikksil-  
maga leida, eraldada ja laskurile juhatada  
kätte tähtsamad märgid.

Taandudes kaitselõiku, täpsuskütid tea-  
des täpsalt kaugused oma lõigus, hävita-  
vad täpse tulega kallaletungijaid: eeskätt  
nende juhte, vaatlejaid, sihtureid, kuulipil-  
dujaid (soomustlähbistavate kuulidega),  
vastase eelosade julgemaid ja väljapaista-  
maid sõdureid, pimestavad soomusmasi-  
naid (tulistades vaatepilusid) jne.

Kaitsel valib täpsuskütt omale asukoha  
nii, et ta saaks tulistada ka vastupanupo-  
sitsiooni sissetunginud vastast.

Täpsusküttide tsentraliseeritud juhtimi-  
ne on võimalik harva kompani piires ja ai-  
nult erijuhul pataljoni piires. Enamuses  
teotsevad nad iseseisvalt vastavalt oma ük-  
suse ülesandele.

P o s i t s i o o n s õ j a s täpsuskütid or-  
ganiseerides hästimoondatud laskekohad,  
kütivad üle kaeviku ääre paistvaid inim-  
päid, siis vaatluspilusid, laskeavasid, vaat-  
lusabinõusid (binoklid, pikksilmad, pe-  
riskoobid), duelleerivad vastase täpsusküt-  
tidega jne. Siin on nende tegevusala väga  
suur. Kaevikusõja igavus sunnib täpsus-  
kütte veel intensiivsemale teotsemisele.  
Viibides kauemat aega lasekohal, olles aja  
jooksul tutvunenud maastiku kaugustega ja  
iseäraldustega, on täpsusküti tuli siin eriti  
täpne, eriti kardetav.

L a h i n g u k a t k e s t a m i s e l täp-  
suskütid katavad kompani taandumist, hä-  
vitades varjatud laskekohtadest jälitavate  
osade juhte, sihtureid ja kuulipildujaid.

R ä n n a k u l liiguvad täpsuskütid oma  
osade külgedel veidi eemal. Ratsaväe rün-  
naku korral viivad rivist välja vastase ju-  
hid. Lahingumasinate ilmumisel pimesta-  
vad neid. Lennukite rännakul tulistavad  
neid, püüdes tabada lennuki elulistesse osa-  
desse.

Kõigis ülalootletud lahingu eritüüpides  
on täpsusküttide ülesanne enam-vähem  
sarnane.

Ikka ja igalpool nõutakse nendelt vas-  
tase juhtivate keskuuste halvamist. Nende  
peamisteks märkideks on ikka juhid, vaatle-  
jad, luurajad, tulede organiseerijad jne.  
Püüdeks on alati halvata vastase tegevust,  
viies rivist välja tema juhid.

## T. M. Inglise Kuninga 25-aastase valitsemise juubeli puhul.



T. M. Kuningas Georg V juhtimas jahtlaeva „Britanniat”, millel ta noorespõlves teenis mereväekadetiina.

Väga tähtsa kõrvalülesandena nõutakse vastase materjalosa pihtamist. Osavalt lastud soomustlâbistav kuul kuulipildujasse viib selle rivist välja — kuulipilduja on sunnitud vaikima. Veel nähakse ette soomusmasinate pimestamist ja lennukite tulistamist.

Et tanki pimestada, tuleb lasta kuul vähemalt paarikümne cm lähedusse vaatepilust. Kuul põrgates vastu terasplaati puruneb, sünnitades tinapiisku, mis oma tiheduse tõttu pimestavad vaatepilud. Et tabada tanki sisemusse, tuleb lasta kuul vähemalt 2 cm lähedusse vaatepilust. Ainult sellelt kauguselt või lähemalt pritsib tina vaatepilusse.

Sellist täpsust (tanki pimestamine, piludesse laskmine) on suutlikud kindlasti saavutama ainult täpsuskütid.

Lastes 15 cm soomustlâbistava „Halgar Ultra“ kuuliga („Vaba Maa“ 11. 04. 35. a.), võib täpsuskütt väga edukalt teostada soomusmasinate tõrjet.

Õhukaitse teostamine täpsusküttide tule koondamisega võib muutuda hädatarvilikuks, sest arvestades täpsusküttide suurt täpsust on nende tuli masinate pihta väga mõjuv.

Täpsusküttide poolt saavutatud tagajärjed on väga kaaluvad ja nad on väga kulukad laskurid. Seepärast ei määrata neile mittevastavaid ülesandeid. Nende jõudu



hoitakse vaid nende eriülesanneteks. Iga-sugune liigne väsitamine enne lahingut mõjub halvavalt täpsusküttide tabavuse kindlusele.

### C. Täpsusküttimine meie oludes.

Suurrahvad valisid täpsuskütte juba oma elukutselt täpsusküttidele sarnanevate inimeste keskelt (kütid asumaadelt, laskesportlased). Meil on olemas vaid viimased. Meie saame täpsuskütte ainult laskesportlaste keskelt vastava kasvatus järel.

Oma iseloomult on eestlane-sõdur heas kuulsuses. Ta võib olla ka väga hea täpsuskütt. Selleks on eestlasel kõik head eel-dused: iseseisvus teotsemisel, meelekindlus, külmavereliskus, tahtejõud, püüdlikkus meisterlikkusele, jonnakus ja auahnus — olla teistest üle, olla parim.

Meie eliitlaskurite suhteline arv ja tasapind näitab, et paljud eestlased on juba sünnilt saanud kaasa kõrge laskevõime. Seega inimmaterjal on olemas, raskusi on vaid väljaõpetamisel.

Heade täpsusküttide valik ja ettevalmistamine meie ajateenijate hulgast meie teenistusaja lühisuse juures on võimatu. Säärane täpsuskütt poleks tegelikus lahingus enam kellegi täpsuskütt — ta oskaks küll lasta, aga mitte tabada.

Säärane täpsuskütt (juba rahuajal kõige rohkem keskmise tasapinnani küündiv laskur) ei täidaks tõsisel lahingumõllus täpsuskütina kaugeltki temale pandud lootusi. Oletamegi, et ajateenijast saab teenistusaja lõpuks kuidagi vaevaltrahuldav täpsuskütt. Teenistusest vabanedes kaotaks ta needki vähesed võimed ja mobilisatsiooni korral ei tuleks täpsuskütina enam kõne allagi.

Oletame veel, et suur hulk neist olles reservis hoiaks oma laskevõime kuidagi alal, siis tegelikus lahingus oleks neist ikkagi vähe kasu. Hiilgav laskja tiirus pole kaugeltki samaväärne täpsuskütina lahingus.

Nagu kirjeldused möödunud lahingutest tõestavad, muutub seal enamik inimesi sootuks teissuguseks. Nii paljudki rahuajal tugevad mehed muutuvad lahingus haletsemisväärte kartlikkudeks. Ja vastupidi. Paljud igapäevases elus tagasihoidlikud, mitte-esiletikkujad ja vähe silmapaistvad on lahingus kandvamad jõud.

Järelikult meie ei tohi valida täpsuskütte juhuslikult ainult hästilaskvate sõdurite keskelt, kelle iseloom täiesti kujunemata ja kelle väärtust täpsuskütina selles nooruses raske hinnata. Meie peame täp-

susküttide kandidaate õpetama ja kasvata-ma ning nende laskevõimet hoidma alal pärast sundaja teenistust. Kas see sünnib Kaitseliidu või mõne teise organisatsiooni juures ja kuidas — on eriküsimus, mis ei kuulu minu seekordsesse teemasse.

Koondatud organisatsioonidesse on õpetajatel võimalik jälgida ja õppida peensus-teni tundma igat täpsusküti kandidaati. Sõja algades ainult siit, arvestades rea aastate töötulemusi, võib kasvataja täiesti rahuliku südamega valida välja kohaseid, sõna tõsisel mõttes täpsuskütte. Õpetades ja kasvatades sääraselt võime uskuda, et täpsusküttideks valitakse tõesti „sisuga“ mehed.

Kui kõrge peaks olema meie täpsusküti lasketase? Kol. Sternbeck (vaata „Sõdur“ 1933. a. lhk. 525) seab üles normi: täpsuskütt peaks suutma pidada 300 m pealt kõik lasud peakuju suuruse pindala sees. Arvutades 300 m ringmärgil, teeks see välja tõenäoliku 92 silma. See pole väike tagajärg. Sellist tagajärge võib saavutada vaid meister — või kõrgema klassi laskur.

Kogemused näitavad (vaata „Sõdur“ 1933. a. lhk. 526), et andekas laskur jõuab meisterklassi intensiivse harjutamise ning hea võistluspraktika järele kõige vähem 3—4 aastaga. Palju aga meil on neid meister- või kõrgema klassi mehi? Väga vähe. Ja needki suures enamuses säärased mehed, kes sõja korral asuvad juhtide kohtadel (ohvitserid, üleajad.). Ajateenijast valitud laskur ei saavutaks ega hoiaks sää-rast normi iialgi alal.

Väliselt paistab, et meie rahva keskel tuntakse vähe huvi laskespordi vastu. Tegelikult on asi teissugune. Kaitsväe ja Kaitseliidu laskurid saavad relvad ja laske-moona riigi poolt tasuta, või vähesel tasul eest laskurühingute kaudu. Kui tulevikus kuidagi suudaksime luua midagi laskespor-diseltside taolist (näit. Kaitseliidu juures) ja võimaldaksime laskmist täpsusküttide kandidaatideks soovijatele, siis usun, et soovijaid leiduks rohkesti. Juba täpsusküti nimetus tõmbaks kaasa paljusid.

Relv ja laske-moon. Meie arsenal jõudis täpsuspüsside valmistamise alal täiuseni. Meie arsenalis valmistatud täpsuspüss on omaette meisterteos. Ta on suutlik võistleva kvaliteedi poolest (tihedus) ükskõik missuguse välismaa vabriku täpsuspüssiga. See on suur paremus, suur soodsus meie täpsusküttide varustamisel püssidega. Laskemoon tuleb tuua välismaalt. Ehkki laeme ise, siiski tuleb tuua sisse elemente (püssirohi, kuul, sütik).

Sihik ja teleskoop. Neid pole kahjuks võimalik valmistada kodumaal. Optiliste sihikute püssidele pealemonteerimine aga on meil läbiviidav. Katsed on näidanud seni rahuldavaid tagajärgi.

Usun, et pole huvituseta teada täpsusküttide varustuse hinda. Hinnad on võetud kol. Sternbecki andmetest (vaata „Sõdur“ 1933. a. lhk. 688).

Arsenali täpsuspüss . . . . .	Kr. 110
Optil. sihik (4-kordne suurend.)	„ 135
Optiline montaaž . . . . .	„ 100
Telesk. (30—40-kords. suurend.)	„ 200

Kokku Kr. 545

Siia juurde veel võrdlemisi kallis laske-  
moon.

Täpsusküttide kasutamine. Üldjoontes oleks täpsusküttide kasutamine meie oludes sarnane eeltoodud põhimõtetega. Meie lajade rindete juures on täpsusküti töö veelgi raskem. Ta on sunnitud tulistama märke väga laias lõigus. See nõuab meie täpsuskütilt eriti täpset kaugtuld, eriti suurt iseseisvust teotsemisel. Täpne kaugtuli nõuab omakord väga head ettevalmistust — head laskuri kvaliteeti.

Partisaansõjas võivad meie üksikud täpsuskütid teha vägagi palju. Tundes väga hästi maastikku, omades kohalikkude elanikkude poolehoidu, võib nii mõnigi täpsuskütipaar sünnitada vastasele väga palju peavalu.

Ei imesta, kui tulevikus meie kaitsesõjas meie täpsuskütt teotseb analoogiliselt sellele Läänerindel olnule täpsuskütile — kanadlasele, kes üksinda täpsete üksiklaskudega järjekorras viis rivist välja sakslaste tulepositsioonil oleva patarei ohvitserid ja meeskonna ning sundis seega vaikima kogu patarei.

Ehkki täpsusküti varustus on võrdlemisi kallis ja nende väljaõpetamine ja võimete vajalikul kõrgusel hoidmine on seotud teatud raskustega ja kuludega, siiski peame neid soetama. Sest peale täpsusküttide poolt lahingus saavutatud tagajärgede tuleb arvestada veel teist tegurit — moraalset külge. Paljas teadmine, et vastane omab täpsuskütte, meie aga mitte, on väga mahasuruv meie realaskuritele, esijärgu juhtidele, vaatlejatele ja sihturitele. Nende töö võib muutuda ebakindlaks. Nende enesetunne halvatakse teadmise, et iga hetk nad võivad muutuda vastase täpsusküttide märklauaks, kes meie täpsusküttide puudumisel võivad tegutseda täiesti

karistamatult. Kui aga meilgi on neid laskeid-hävitajaid, siis meeolu on sootuks teissugune, sest siis võime loota nende kaitsele.

Arvestades kulusid ja väljaõppe raskusi võiks täpsuskütte soetada võrdlemisi vähesel arvul, kuid selle eest väga häid. Parem väike hulk häid, tõelikke täpsuskütte, kui terve kari täpsusküti erivarustusega mitterahuldavaid. Lahingus, kus inimeste närvid on viimseni pingutatud, ei tee halb täpsuskütt midagi nimetamisväärset.

#### D. Kokkuvõte.

Meie nägime, kuidas relvtehnika arenes täiuse poole, kuidas relvade laskekiirus suurenes koos lasketäpsusega, kusjuures esimese tempo oli kiirem. Tähtsamaks püüdeks oli teatud ajavahemiku jooksul paisata vastase suunas rohkem metalli.

Nii arenes see enne, samuti areneb see kaasajal ja tulevikuski. Alles hiljuti (märts 1935. a.) läbis ajakirju sõnum, et on leitud jällegi uus elektri jõul töötav kuulipilduja, mille laskekiirus on 1500 lasku minutis.

Miks säärane tung laskekiiruse tõstmiseks? Kas poleks kasulikum tõsta laskekiiruse arvel täpsust? Peab vastama, et laskekiirus on ja jääb ikkagi domineerivaks ja et laskekiiruse suurenedes tõuseb täpsuski.

Liikuva märgi tabamine kuuliga on tõenäoline väga hea laskuri poolt. Sama märgi kindlasti tabamine haavlitelga aga ei tee sugugi raskusi rahuldavalegi laskurile. Sama on maksev laskekiiruse ja täpsuse kohta lahinguski. Mida ei suuda teha üks kuul, teevad sama ajavahemiku jooksul lastud mitukümmend kuuli kindlasti.

Sellest välja minnes võiks ju täpsusküti ülesandeid täita kuulipildur. Kuid — selle vastu on mitu asjaolu. Kuulipilduja kui kollektiivne relv saab lahingus kindla temale kohustusliku ülesande. Üksikud väiksemad, sageli just kõige kardetavamad märgid pole talle olulise tähtsusega.

Teiseks — kuulipilduja kujutab enesest suurt märki, tulistamisel demaskeerib oma asukoha.

Kolmandaks — kuulipilduja ühes toimkonnaga on liiga kallis kasutamiseks eriti täpsusküttimise alal.

Siit veel kord vajadus täpsusküttide järele. Nende ülesanne ongi otsida ja leida tähtsamaid märke ning neid hävitada enesele tähelepanu äratamata. Välismaail on

täpsusküttide vajadus otsustatud jaatavalt, järelikult peame seda tegema samuti.

Arusaadaw on, et see küsimus pole lahendatav mõne päevaga, vaid vajab põhjalikku asjasse süvenemist ja uurimist enne kui algatada konkreetse ettepanekuga.

Kindel on, et see nõuab palju tööd ja vaeva ning suuri ainelisi kulusid. Kuid — tasub ennast ära, sest eestlastel on kõik eeldused headeks laskuriteks-täpsusküt-

tideks saamisel. Samuti ei puudu ainelised võimalused.

Tulevikus meie kaitseliidu või eriliste laskespordiseltside ülesanne oleks meie rahva laskespordi alal andekamate lasketaseme tõstmine, alalhoidmine ja täpsuskütteks ettevalmistamine.

Need koondised oleksid baasiks, kust sõjakorral valiksime eeskujulikke täpsuskütte.

## Ohvitseride Keskkogu korriline peakoosolek.

Laupäeval, 27. aprillil s. a. oli Ohvitseride Keskkogu korriline peakoosolek V. O. K. kasiino ruumides Tallinnas. Esitatud oli 37 ohvitseride kogu 68 esindajaga, väeosaülemad ja kõrgemad ohvitserid 6 esindajaga, Keskkogu juhatus 6 liikmega ja Keskkogu revisjonikomisjon 4 liikmega.

Täpselt kell 1100 Keskkogu abiesimees kindral-majoor H. Brede avas koosoleku ja tervitas koololijaid Keskkogu juhatuse ja haigevoodis viibiva Keskkogu esimehe kindral-majoor G. Jonsoni nimel, soovides koosoleku tööle edu.

Koosoleku juhatajaks valiti kolonel J. Vende, protokollkirjutajaks kapten H. Treufeldt.

Selle järele vastavalt Keskkogu traditsioonidele kindral Brede luges ette surnute, suurte teenetega vanemate kaitseväge juhtide nimed, millised kantud Keskkogu juures peetavasse erinimekirja. Sellesse nimekirja on kantud kronoloogilises järjekorras:

- leitnant Julius Kuperjanov
- kapten Anton Irv
- leitnant Reinhold Sabolotnõi
- mereväe kapten Johannes Herm
- kolonel Jaan Rink
- kolonel-leitnant Johannes Poopuu
- kindral-majoor Juhan Unt
- kolonel-leitnant Johan Schmidt
- kolonel Siegfried Pinding
- kindral-majoor Ernst Põdder
- kapten Georg Vestel

Järgnevalt kindral Brede teatas, et möödunud tegevusaasta jooksul on surma läbi lahkunud Keskkogu tegevliikmete hulgast:

- major A. Parts
- kolonel-leitnant K. Tulft
- vanem-leitnant G. Kull
- kolonel K. Kool
- leitnant A. Deklau
- kapten A. Kersten.

Erinimekirja kantud kui ka möödunud tegevusaasta jooksul surnud liikmete nimede ettelugemist koosolijad kuulasid püsti seistes.

Selle järgi asuti päevakorra juurde.

### 1. Aruanded.

Kindral Brede märkis, et Keskkogu tegevuse aruanne möödunud tegevusaasta eest on ilmunud „Sõduris“ (vaata „Sõdur“ nr. 14—16 s. a. lhk. 347) ja seda tema enam ei korda. Lisas vaid juurde, et vahepeal on sündinud Keskkogu einelauapidajate vahetus, mis peaks soodsalt mõjuma einelaua tegevusele.

Keskkogu kassaaruande kandis ette laekahoidja kolonel Trakman. Aruande kulude ja tulude bilanss oli 31. 12. 34. a. kr. 7748:20, ülejäägiga 1. jaanuariks 1935. a. kr. 454:54 suuruses. Keskkogu varanduslik seis 31. 12. 34. a. oli kr. 56.350:61, mille hulgas inventari kr. 38.967:31 väärtuses.

Aruanded kinnitati ühel häälel.

Järgmisena kolonel Trakman kandis ette Keskkogu abiandmiskapitali aruande. Viimase bilanss oli 31. 12. 34. a. kr. 8684:99, ülejäägiga 1. jaanuariks 1935. a. kr. 7987:99 suuruses.

Abiandmiskapitali aruande juures tekkisid pikemad sõnavõttud. Juba aruande ettekandmise ajal kolonel Trakman märkis, et kapitali summad on jõudsalt kasvanud. Iseloomulik olevat vaid see, et abiandmise palveid on esitanud pea eranditult reservohvitserid, kes kapitali aga kõige vähem on toetanud. Samal ajal on Keskkogu juhatusel andmeid, et nii mõnedki tegevteenistuse ohvitserid on erakorraliste olude tõttu raskesse seisukorda sattunud, kuid toetuse palumisest loobunud, lugedes seda endale häbiks. Teiseks toetuste palumise tagasi-



hoidlikkuse põhjuseks arvas kolonel Trakman olevat aga selle asjaolu, et ohvitserid ei teagi seda, et erakorralistel juhtudel abiandmiskapitalist on võimalik toetust saada. Palus seepärast kogude esindajaid oma kogude liikmeid toetuse saamise võimalustest informeerida. Abiandmise korra alal pani kolonel Trakman ette, et just kogud ise peaksid Keskkogu juhatusesele andmeid andma oma abivajavate liikmete üle ja seega reguleerima toetuste väljaandmist.

Tekkisid elavad mõtetevahetused.

Üksikud sõnavõtjad tõstsid üles koguni küsimuse abiandmiskapitali kogumise lõpetamiseks, sest polevat mõtet kapitali koguda, kui sellest abisaamist loetakse häbi-asjaks.

Enamus sõnavõtjaid pooldasid aga kapitali allesjätmist leides, et senise tagasihoidliku kapitali kasutamise peamiseks põhjuseks oli teadmatus ohvitseride peres abisaamise võimalustest üldse. Abiandmise korra alal kolonel Kur sk soovitas Keskkogu juhatusel välja töötada reeglid, mille järgi teatud eeldustel kellelgi õ i g u s oleks abi paluda. Kolonel Trakman vastas sellele, et pensioni süsteemi ei saaks abiandmiskapitali summade kasutamisel siiski tarvitada, kuna summad on piiratud ja kindlate reeglite ülesseadmisel — millal kellelgi õ i g u s oleks toetuse saamiseks, — võiks varsti tekkida olukord, et reeglitele vastavaid ohvitseri on, summasid aga mitte. Abiandmiskapitali summadest tuleks aga toetusi anda erakorralistel juhtudel, kusjuures Keskkogu juhatusel jääks kaaluda abiandmise vajalikkus igal üksikul juhul. Teatud põhimõtted olevatki juba üles seatud, milliste järgi Keskkogu juhatus seni on toetusi määranud ja milliste järgi tulevikuski käib.

Ka kolonel Tu i s k leidis, et reeglipärasest abiandmisest ei tuleks midagi välja. Aastane kapitali suurenemine on keskmiselt 2000 krooni. See summa võimaldab toetusi anda ainult erakorralistel juhtudel piiratud arvu inimestele vähemates summas.

Hääletusel kinnitatakse abiandmiskapitali aruanne ühel häälel.

## 2. E e l a r v e d.

Järgmisena kindral Brede peatus tuleva aasta tegevuskava juures. Esimeseks ja suuremaks ülesandeks tuleval juhatusel oleks ruumide küsimuse lahendamine. Praegused Keskkogu ruumid on kitsaks jäänud. On kaalutud võimalusi ruume laiendada juurdeehituste teel, kuid sellest

kavast tuleks loobuda, kuna juurdeehitused läheks väga kalliks, korralikke ruume ei saaks aga siiski. Peatuma on jäädud kahe variandi juurde ja nimelt a) ehitada uus ajakohane Keskkogu maja või b) vahetada praegune maja mõne sobivama vastu. Mõlema variandi teostamiseks olevat väljavahetusi. Nende kavade kaalumise ja realiseerimine jääkski uue juhatusse mureks.

Teiseks tuleb uuel juhatusel jätkata Keskkogu sisustust. Söögitoa mööbli muutmiseks on raha olemas, kuid summad on kulutamata ruumide küsimuse lahendamiseni.

Kolmandaks kavatakse Keskkogu juhatus jätkata oma tegevust samas ulatuses ja suunas, nagu seni.

Keskkogu 1935. a. eelarve kandis ette kolonel Trakman. Eelarve on koostatud tasakaalus kr. 7327:27 suuruses.

Eelarve juures võttis sõna kolonel P i n k a, kes juhtis juhatusse tähelepanu ohvitseride kodus esinevatele puudustele (ruumid külmad, ventilatsioon halb, vooditekid külmad jne.) ja palus juhatusel rohkem rõhku panna kodu mugavuse tõstmiseks.

Hääletusel võeti eelarve vastu ühel häälel.

Selle järgi kolonel K a s e k a m p i ettepanekul otsustati saata tervitustelegrammid Riigivanemale, Kv. Ülemjuhatajale ja Kaitseministrile.

Tervitustelegramm otsustati saata samuti haigena Kv. Keskaigemajas viibivale Keskkogu esimehele kindral Jonsonile, soovides temale peatset paranemist.

Abiandmiskapitali 1935. a. eelarve kandis ette laekahoidja kolonel Trakman. Eelarve on koostatud tasakaalus kr. 10.587:99 suuruses summas, ettenähtud ülejäägiga kr. 8587:99.

Major J a n s o n i ettepanekud: 1) suurendada toetusteks väljaantavat summat 400 krooni võrra ja 2) kapitali summadest jooksval arvel pidada ainult 3000 krooni (muud summad aga paigutada väärtpaberite alla suuremate % saamiseks) kukkumise läbi.

Eelarve võeti vastu peagu ühel häälel (vastu hääletas 6 esindajat).

## 3. A s u t i v a l i m i s t e j u u r d e.

Liisu läbi juhatusel väljalangenud Keskkogu esimees kindral-major G. J o n s o n valiti tagasi 78 häälega. Sama hääle arvuga valiti tagasi Keskkogu abiesimees kindral-major H. B r e d e, kes vanuse järjekorras juhatusel oli välja langenud.

Kuna juhatuses olid vanuse järjekorras ja liisu läbi välja langenud veel kolm liiget ja kaks juhatuseliikme kandidaati, siis tulid need uuesti valimisele. Kinnisel hääletusel osutusid valituks: juhatuseliikmeteks — kolonel T u i s k (endine), kolonel V e n d e (uus) ja kolonel T r a k m a n (endine), ning juhatuseliikmete kandidaatideks — kindral-majoor K u r v i t s (enne juh. liige) ja kolonel P u l k (enne revisj. komisjoni liige).

Teiseks aastaks jäid juhatusse edasi kindral-majoor R o s k a ja kolonel K a s e k a m p.

Revisjonikomisjoni valiti: liikmeteks — kindral-majoor H e i n z e, kolonel K u r s k, kolonel P l a k s, kolonel-leitnant A h m a n ja kolonel T r i i k; tagavara liikmeteks — kolonel P i n k a ja kolonel K a u l e r.

Seega olid ka valimised läbi.

4. Viimase päevakorra punkti — l ä b i r ä ä k i m i s e d — juures võttis esimesena sõna kapten J a k o, kes oma kogu nimel palus Keskkogu juhatusel algatada Kogude põhikirja muutmist selles mõttes, et kogude einelaudadest lubatakse liikmetele võlgu anda peale toidu ka jooki. Kolonel Trakman vaidles sellele sooviavaldusele vastu ja leidis, et jookide võlgu andmine ei oleks lubatav ega soovitatavgi, sest see võiks mõne nõrgema isefoomuga ohvitserile komistus-kiviks saada võlgadesse sattumiseks.

Nähtavasti puudus selle küsimuse vastu suurem huvi, sest rohkem sõna selles asjas ei võetudki.

Kolonel K a s e k a m p tõstis üles surma läbi lahkunud Kogu liikmete mälestamise küsimuse. Nimelt konstateeris lugupeetud hr. kolonel täiesti õigustatult, et surmajuhtumistel ajalehtedes kuulutamine on muutunud laiutamiseks. Kuulutuse eest makstakse 25—40—70 krooni. Samal ajal on aga teada, et lahkunu lehel sagedasti ei

katmiseks. Tuleks piirata kuulutuste arvu ja kuulutuste suurus ning sel viisil kokkuhoitud raha anda lahkunu lesele toetuseks. Kolonel Kasekamp soovitas Keskkogu juhatusel küsimus kaalumisele võtta, välja töötada kogude jaoks standart kuulutuse vorm ja suurus, milline ei läheks maksma üle 10 krooni ja tulevikus lahkunuid mälestada vaid sellise kuulutuse läbi. Leidis, et 2—3 kuulutusest jatkus, — oleks liigne terve lehekülge neid kuulutusi täis avaldada.

Kolonel Kasekampi avaldus leidis nähtavat poolehoidu. Kolonel K o c h toetades kolonel Kasekampi algatust, tegi ettepaneku kaalumisele võtta uuesti küsimus, milline juba 1922.—23. aastatel üles tõstetud, nimelt kohustuda, et surma läbi lahkunud ohvitseri perekonnale maksaks üle Vabariigi iga ohvitser toetuseks 1 kroon. Kuulutuste kokkuhoiust saadav summa on siiski niivõrd väike, et tõsise toetusena ta vaevalt tundub.

Kapten A i n s o n soovib piirata ka lahkunute kalmule asetatavate pärgade arvu ja kokkuhoitud raha kulutada kalmu korraldamiseks.

Kuna rohkem sõnavõtjaid ei olnud, siis koosoleku juhataja kolonel Vende teatas, et juhatus võtab ettetoodud sooviavaldused kaalumisele ja lõpetas koosoleku.

\*

Tuleb alla kriipsutada seekordse peakoosoleku hoogsat tempot. Võrdlemisi pikk päevakord võeti läbi 2½ tunniga.

Peale koosolekut oli osavõtjatele kaetud ühine lõunalaud, millest ka suurem osa esindajaid osa võttis. Ühist koosviibimist austasid oma osavõtuga ka Kaitsevägegede Ülemjuhataja kindral-leitnant J. L a i d o n e r ja kaitseminister kindral-majoor P. L i l l.

—n.

## **Soimetusele saadetud kirjandus.**

### **Riigi hangete seadus**

ühes riigi ja omavalitsuste hangetesse puutuvate seadustega ja määrustega ning seletustega ja sisujuhtidega. Koostanud Kohutaministeeriumi nõunik Joh. K a i v ja Kaitseministeeriumi juriskonsult kolonel-leitnant E. L e i t h a m m e l. Raamat on trükitud „Riigi Teataja“ kausta suuruses 254 lhk. Autorite kirjastus. Hind 3 kr. 50 s.

Raamatusse on koondatud peale Riigi hangete seaduse (RT 57 — 1934) ja Riigi hangete määruse (RT 16 — 1935) ka muud hangetesse puutuvad õigusnormid. Küsimuste kohta, millised riigi hangete alal kuuluvad kohaldamisele tsiviilõiguse normide järgi, on raamatus toodud eestikeelses tõlkes vastavad peatükid Balti Eraseadusest täielikult. Sellega on riigiasutustel tunduvalt kergendatud vahekordade lahen-

damine hankijatega ja on kõrvaldatud raskused, mis esile tulid Balti Eraseaduse eestikeelse teksti puudumise tõttu. Raamatus on toodud ka Kaubandus-tööstuskoja poolt registreeritud Kaubanduskombed (fob, cif, franko j. t. mõisted). Seadusele on toodud rohkesti seletusi nii seaduse motiividest kui autorite eneste poolt, millised, nagu nähtub raamatu eessõnast, on koostatud valitsusasutustes seaduse rakendamisel üleskerkinud küsimuste alusel. Samuti on raamatusse paigutatud ka endise Hankeseaduse kohta antud Riigikohtu ja end. Vene senati seletusi, millised autorite arvates võivad

olla kohaldatavad ka uuele seadusele. Autorid on koostanud ka hankelepingute näidised, milliste kasutamine tunduvalt peaks kergendama asutiste tööd lepingute koostamisel. Ka on ära toodud hiljuti maksmapandud töövõttelepingute üldtingimused kaitseametkonna ehitustööde alal.

Üldiselt annab raamat põhjaliku töö ning tervikliku ja kergesti käsitatava raamatu mulje. Seepärast võib seda raamatut soovitada kõigile hangete alal tegelevatele asutistele ja isikutele vajaliku käsiraamatuks.

Raamat on saadaval autoritelt.

## Bibliograafia.

### INGLISMAA.

#### „THE ARMY QUARTERLY“. Aprill 1935. a.

1. Toimetuselt. Autor avaldab muuseas arvamust, et praeguse rahvus-sotsialistliku valitsuse all on saksa rahva moraalne tase tublisti tõusnud ja püütakse kõik teha, et kindlustada sakslastele ennesõjaaegne seisukoht Euroopas, milleks nad ka suurendasid, vastavate lepingute kiuste, oma sõjaväge ja õhujõude. See oli neile seda kergem, et praegu Euroopa riigid jagunevad kaheks laagriks, Idaks ja Lääneks, kelledest igaühel oma erinevad huvid. Sel ajal kui Läänes jääb arvatavasti maksuma piiride suhtes status quo, ei võivat seda kinnitada Ida kohta. Saksamaa, Austria ja Ungari ei ole rahuldatud; viimasele on Itaalia ja Prantsusmaa poolt küll garanteeritud piiride puutumatus, kuid majanduslik ja poliitiline seisund on selles riigis niisugused, et mingisugune muudatus peab paratamatult tulema kas või sõja läbi. Olevat kahtlane, kas saab Ida küsimusi lahendada rahulikul teel, eriti kui pidada silmas N.-Vene-Prantsuse liitu, mis loob Euroopas olukorra, nagu see oli enne Maailmasõda. — 2. Major H. C. H. Robertson. Austraalia kaitse korraldamine. Küsimust käsitletakse kui üht lahutamatu osa Briti maailmariigi kaitse probleemist. — 3. Kol. H. I. Powell Edwards. Territoriaalarmee ja tuleviku sõda. Küsimust käsitletakse Briti olude kohaselt. — 4. Kindr-major R. I. Collins. Mehhaniseeritud kolonnide liikumiskiirus. Küsimuse selgitami-

seks autor alul vaatleb, mis võiks olla takistuseks sellele liikumisele. Mehhaniseeritud kolonnide liikumist saab takistada või seda aeglustada mitmesuguste purustamiste, üleujutamiste, kaitsitud või kaitsmata kunstlikkude tõkete läbi ja jala-, ratsa-, lennu- või teiste väeliikide vastutegevuse abil. Purustamisi võib täiendada ning nende kui takistuste väärtust tõsta sõjagaaside abil; kuid kõik vastavad tööd nõuavad aega, neid tuleb läbi viia plaanipäraselt ja personalilt, kes on saanud selleks erilise ettevalmistuse. Samuti ka üleujutamised; need peavad olema ette valmistatud juba rahuajal erilise kava järgi, mis kinnitatakse kõrgematelt riigivõimudelt, — sest et vete paisutamine võib tekitada väga suuri rahvamajanduslikke kahjusid. Kuid mehhan. kolonni liikumistele võib veeretada takistusi ka lühikese ajaga; näiteks: asetada põiki teed veoauto, kukutada telegraafi- või telefonipostid nii, et nad ühes traatidega langeksid üle tee või jälle läbi lõigata tee erilise traattõkkega või asetada teele miine. Kõik need takistused võib rahulikus olukorras kõrvaldada kerge vaevaga ja lühikese ajaga, kuid asi muutub tublisti keerukamaks, kui vastane on asetanud tõkke taha relvi ja hoiab need tule all; sellisel juhul iga tõkke vallutamine ning kõrvaldamine kujuneb juba omaette taktikaliseks operatsiooniks, mis on seotud enama või vähema ajakuluga, seega aeglustades kolonni liikumist. Niisuguseid ja teisi sellesarnaseid tõkkeid (sealhulgas ka lennuväe rünnakuid arvesse võttes) mehhan. kolonnile võib moodustada terve rea ja kui vastasel on kasutada kergeid osi, ratsaväe,



jalgratturite ning murdmaa-autodel veetava jalaväe näol ja maastik pealegi hõlbustab nende osade järkjärgulist taandumist ühelt tõkkelt teise taha, siis võib kolonni liikumiskiirus muutuda kaunis väikeseks ja see ei ole kindlustatud üllatuste vastu vaenlase poolt. Lõpuks mehhan. kolonnid tavaliselt ei koosne mitte üksnes lahingumasinatest, milliste soomuse taga meeskond on hästi varjatud vastase tule eest, vaid ka teatavast arvust harilikkudest sõidukitest, mis on määratud staabi, majanduse jne. isikonna transporteerimiseks ja harilikult ei paku mingit varju kuulide vastu; samuti kuuluvad veel kolonni n. n. „lihakastid“ („boxes of meat“) jalaväeosade veoks, millised tavaliselt ei ole soomustatud. Seda kõike tuleb tõsiselt arvestada vaenlase vastutegevuse hindamisel tõkete kõrvaldamise juures ning kolonni liikumiskiiruse kalkuleerimisel. Vastavalt eespooltoodule mehhan. kolonn võib julgustada oma liikumist kolmel viisil: a) hariliku eelväe ja külg-salkadega; b) liikumisesuunas ja tiibadele aegsasti väljapandud postidega, kelle ülesandeks on teatavates punktides kohal asudes julgustada kolonni liikumist nende kohtade läbimisel; c) liikumiskiirusega. Kasutada ainult viimast julgestamisviisi on — autori arvates — liialt riskantne; see võimaldab küll kiiresti edasi liikudes läbida maa-alasid, enne kui vastane üldse suudaks seal moodustada takistusi (purustamised, üleujutamised), kuid sealjuures kolonn paratamatult rebeneb lahti oma baasist ja — vaenlase kergetankide ja lenn väe olemasolul — tema, s. o. kolonni seisukord kaugemal vastase asetuse sügavuses võiks muutuda kriitiliseks. Liikumiskiirus kombinieritud postide süsteemiga võiks juba paremini julgustada mehhan. kolonni liikumist, eriti kui liikumissuund on vastase poolt (tiibrännak) kaitstud mõne loodusliku takistusega, näiteks jõega, millest ülekäigud on postidelt tõkestatud. Postide süsteemi pahedeks on: a) nende organiseerimine võtab aega; b) ta nõuab nii palju jõude, et praktiliselt seda saaks teostada ikkagi ainult mingisugusel ühel tiival; c) ta omab passiivse iseloomu ning seega on jõuderiskav; d) tema kasutamine oleneb suurel määral maastikust ja vastasel kasutada olevatest jõududest võitluseks mehhan. kolonni vastu. Samuti postide asetamine maastikule, nende tegevuse juhtimine ja, tarbekorral, toetamine värskete jõududega sel juhul kui vastane peaks selgusele jõudma, et tema vastu on teotsemas vaid nõrgad jõud, nõuab suurt osavust

juhilt ja erilist ettevalmistust postide meeskonnalt. Jääb järele seega kolmas, normaalne mehhan. kolonnide julgestamisviis — eelväega, mis liiguks hüpetena ühelt esemelt või maastiku joonelt teisele. Liikumisel eelvägi peab kõrvaldama teelt tõkkeit, mis moodustatakse vastaselt. Kui aga sealjuures tähendatud tõkked on vastase tule all, siis võib nende vallutamine minna aegaviitvaks, eelvägi ei pääse oodatud kiirusega edasi ning seepärast aeglustub ka kolonni liikumine. Kõike seda arvestades arvab autor, et mehhan. kolonni liikumiskiirus praktiliselt ei saa tõusta üle 3 miili tunnis ja 100-miililised rännakud päevas, millistega tänapäeval nii julgesti kalkuleeritakse mehhan. jõudude küsimuse käsitlemisel, on puhas enesepetmine. Niisuguseid vaateid mehhaniseeritud jõudude tegevusele autor olevat avaldanud sõjakirjanduses juba 5 aastat tagasi ja ka praegu ei tahtvat ta neist loobuda, seda enam, et möödunud aastal Salisbury Plain'i laagris peetud mehhan. osade õppused olevat kinnitanud neid autori tõekspidamisi. Igatahes olevat praktiliselt võimatu paigutada kogu meeskond soomustatud sõidukitesse ja seepärast — autori veendumuse järgi — mehhan. kolonnid tulevat koostada kõikidest väeliikidest, ratsjuures eriti kasulikuks võivat osutada ratsavägi kui kiirestiliikuv ja igasugusel maastikul teotsemiseks kõlvuline relvliik. Täielikult mehhaniseeritud jõud, nagu sellest tänapäeval paljud unistavad, olevat vaid muinaslugu, millel pole tõelikkuses ühtegi alust. — 5. Liddel Hart. Ü h e j u h i p s ü h h o l o g i a. Mõtiskelusid mr. Freeman'ilt koostatud kindr. R. E. Lee biograafia puhul. — 6. Brig.-kindr. J. E. Edmonds. Suure sõja ametlik ajalugu. Sõjalised operatsioonid Belgias ja Prantsusmaal 1918. a. I k ö i d e. Lühikene kokkuvõte sellest raamatust. — 7. Kol.-ltm. Graham Seton Hutchison. Tuleviku sõjavägi. Küsimust käsitletakse inglise olude kohaselt. Need 7 või 12 aastat, mis inglise sõdur teenib lipu all, andvat temale võimaluse näha maailma, niiviisi rahuldades iga inglase palavat soovi rändamiseks (väeosad tihti paigutatakse ühelt asumaalt teise). Ka palk olevat võrdlemisi korralik, kuid sellele vaatamata olevat teenistusse astuda soovijate arv kaunis väike ja valik piiratud. Et tõsta huvi sõjaväeteenistuse vastu, soovitab autor teenistusest vabanevaid sõdureid varustada maaga ühes korraldatud majapidamisega või mõnel muul viisil kindlustada nende tulevik. Ühtlasi olevat tar-

vilik viia läbi mõningad reformid sõjaväes, noorendades juhtide koosseisu ja tõstes nende moraalset taset nii, et sõjavägi tõeliselt võiks olla „rahva uhkuse, tema traditsioonide ja iseloomu keskenduseks“, „kelles teenimine oleks kadestamisväärne asjaks“. — 8. Üks saksa kaevikretk. Väljavõte raamatust „Kriegslehren in Beispielen aus dem Weltkrieg“ (Mittler und Sohn, Berlin) ühes vastavate käskude ning korralduste sisu täpse edasiandmisega. — 9. Major T. J. Edwards. Briti praegu eksisteerivate väeosade päritolu. Andmeid mitmesuguste väeosade põlvenemisest. — 10. Kpt. W. A. T. Synge. Marne'ilt kuni Aisne'ini. Ühe noorema ohvitseri elamusi Maailmasõjas septembri algul 1914. a. — 11. Koltn. R. B. Crosse. 52. rügementi mine Ancre'ile 21.—25. märtsil 1918. a. — 12. Kindral Mangin. Biograafilisi andmeid. — 13. Kapt. E. H. Grant. Vaadates ettepoole. Mõtteid tankide kasutamise alal tulevikusõjas. Autor arvab muuseas, et: a) keegi ei kahtle praegu selles, et tankid leiavad kasutamist tulevikusõjas, kuid nad ei saa olla seal kõikvõimsad, kui võtta arvesse maastiku ja kliima tingimusi ning fortifikatsioonilisi ehitisi — kujul nagu neid praegu prantslased ehitavad oma idapiiril; b) tankid on võrdlemisi kallid ja alles arenemisjärgus, mispärast pole otstarbekohane muretseda neid praegu suuremal arvul; tankivastased relvad on tublisti odavamad ja kui kord on välja jõutud sobiva tüübini, siis võib loota, et see jääb tarvitusele mõneks heaks aastaks; kuna lähematel aastatel polevat näha ette sõda (inglaste osavõtuga muidugi), siis olevat kohasem produtseerida rohkem tankivastaseid relvi ja olla tagasihoidlikum tankide valmistamisel; c) kuulipildujate lahingvõimed ilmnesid esiti Vene-Jaapani sõjas; kuid juba järgmises, Maailmasõjas, seati neile vastu tankid, kuna jälle nende viimaste oponentidena ilmusid lahingväljale tankivastased relvad; tulevikusõja tõenäoliselt jalaväe vastu saavad võitlema kuulipildujad ja tankide vastu — tankivastased relvad ühes miinide kasutamise, seega saavutatakse lahingväljal uuesti tasakaal ja tuleb jälle hakata otsima abinõusid, kuis seda purustada, ilma milleta pole võimalik saavutada võitu. — 14. Teine Schlieffen'i plaan. Selgub, et Schlieffen olevat juba ise oma I plaani muutnud, seega siis Moltkele sellel alal esitatavatel süüdistustel puudub kindel alus.

## N.-VENE.

### „ARTILLERIISKI ŽURNAL“.

Märts 1935. a.

„Liivakast“. M. Silov. Kirjutise sissejuhatuses autor väidab, et punaväes on liivakaste mitte ainult iga üksuse või väeosa taktikaklassis, vaid sageli ka vanemate ja kõrgemate juhtide kabinetides. Liivakast on põhi-õppeabinõuks taktikaliste ülesannete lahendamisel nii väeosas kui ka akadeemias. Ta valmistatakse mõõdus 1:500—1:2000. Punaväes kasutatakse liivakasti kas maastiku või kaardi asemel, kusjuures mõlemal juhul oma ja vastase väeosad, relvad jne. tähistatakse isesuguselt. Kasutades liivakasti vaheldamisi maastiku ja kaardi asemel või ühes kaardiga, liivakastil on võimalik edukalt lahendada igasuguseid taktikalisi ülesandeid (igasuguseid lahingufaase või episoodide kompanist kuni diviisini, kus teotsevad jala- ja suurtükivägi kui ka tankid, g-ühikud jne.), ühe- ja kahekülgsed taktikalisi, staabiteenistuse ja tagala sõjamänge jne. Liivakastil võib heade tagajärgedega harjutada ka käskude ja korralduste andmist, luure- ja operatiivkokkuvõtete koostamist, teatiste koostamist jne.

Grupiharjutustel ja ühekülgsedel taktikalistel sõjamängudel liivakast asendab maastikku ja ühes sellega kasutatakse ka kaarti. Seejuures lähtutakse põhimõttest, et maastikku pole tingimata vaja näha perspektiivis. Maastikust saadakse veidi teissugune pilt kui tegelikul maastikul teostataval õppusel, kuid õppuse eesmärk valitakse nii, et see ei oma erilist tähtsust. Liivakastil lahendatakse luure-ülesandeid, otsuse võtmist, käskude andmist ja kogu lahingu dünaamikat. Oma ja vastase osad ja nende tegevus tähistatakse või näidatakse liivakastil mitmesuguste leppemärkidega. Õppuse meetoodika sarnaneb üldiselt maastikul imitatsioonabinõudega teostatava õppuse meetoodikale. Võrreldes kaardiharjutusega, harjutus liivakastil on palju näitlikum kui ainult kaarti kasutades. Liivakastil õppus on elavam ja intensiivsem, kõik osavõtjad võtavad üheaegselt tööst osa ja saavad täiendava olukorra andmetest ühtemoodi aru. Nad näevad ja saavad selgemini aru mängija otsusest ja üksuste tegevusest kui kaardiharjutusel. Võrreldes liivakastil ja tegelikul maastikul teostatavaid õppuseid, selgub, et liivakastil saadakse maastikust ja selle mõjust lahingutegevusele halvem ette-

kujutus, kuid lahingukäigust ja vägede tegevusest saadakse palju parem ettekujutus kui maastikul teostataval õppusel. Liivakastil näidatakse leppemärkidega õpilastele oma ja vastase vägede asetus ja tegevus, kuna maastikul imitatsioonabinõudeta õppusel õpilased ei näe midagi ja kõik tuleb ainult ette kujutada.

Staapide tegevusharjutustel ja sõjamängudel enamikus kasutatakse liivakasti kaardi asemel, s. o. liivakast kujundab endast hästitõstetud suuremõdulist kaarti, millel vastavatele paberiribadele tehtud leppemärkidega tähistatakse kõik see, mis ainult kaardi kasutamisel oleks kantud kaardile. Seega liivakast erineb kaardist ainult seega, et pliitsitega tehtud leppemärkide asemel liivakastil on paberivõi kartongitükid samade leppemärkidega, paberitükid kohalike esemete, asulate, kõrgendike jne. nimetustega, paberiribad tõkete leppemärkidega, nõõrirõngad vägede asukohtade tähistamiseks jne. Õppuse teostamise meetodika sarnaneb üldiselt kaardiharjutuse meetodikale. Seejuures selline õppus omab järgmised hüved: kõik osavõtjad näevad ühtemoodi mängija lahendust; õppusejuhilt antavad täiendavad olukorrad on kõigile palju hõlpsamini arusaadavad ja liivakasti suure mõõtkava tõttu näitlikumad; säästetakse palju aega, sest mäng teostub palju kiiremini; vajaduse korral olukorda on hõlbus muuta leppemärkide ümberpaigutamisega või uute leppemärkide asetamisega; õpilaste lahendusi on õige hõlbus kontrollida. Liivakasti selline kasutamine omab eriti suure väärtuse siis, kui on vaja teostada näitlik õppus, sest näidates kõik liivakastil juht saab veende, et kõik näevad üht ja sama ning saavad selles ühtemoodi aru.

Skeemidega varustatud 10-leheküljelises kirjutises autor annab häid juhiseid olukorra, oma ja vastase ühikute ja relvade asetuse ning tegevuse tähistamise, täiendava olukorra andmise ja õppuste teostamise kohta. Näitena ta lahendab divisjoni tuletegevust käsitleva harjutuse pealetungilahingus.

„Suurtükiväe koostöö tankidega“. S. Pavlovič. Suurtükiväe peamiseks ülesandeks on abistada teisi väeliike. Kui jalavägi teotseb tankide toetusel, siis suurtükivägi peab oma tulega toetama nii tanke kui ka jalaväge. Tankide toetamiseks suurtükivägi peab ettevalmistustule ajal hävitama või neutraliseerima vastase tankitõrjesuurtükid ja saatma tankisid oma tulega seni, kuni nad on suurtükiväe vaat-

luspiirkonnas. Osa vastase tankitõrje suurtükke, millede asukohad on teada nende halva moondamise või ettevaatamatu positsioonile asumise tõttu, hävitatakse üksiku patarei tulega. Osa vastase tankitõrjesuurtükide täpseid asukohti pole teada, kuid maastiku uurimusega vaatluspunktidest ja õhufotodelt võib määrata nende tõenäolikkude asukohtade rajoonid. Need rajoonid neutraliseeritakse ühelt või mitmelt patareilt antava pindalatulega, kusjuures ettevalmistustule ajal antakse vähemalt 2—3 tulelööki. Ettevalmistustule viimane periood peab olema õige mõjuv ja võimaldama tankidel takistusest ületada vastase kaitsepositsiooni eelserva. Tankisid toetatakse suurtükiväe vaatlusväljas. Erijuhtudel avatakse tuli ka VP nähtamatute tankide toetuseks. Varem ettevalmistatud toetustuli avatakse ja lõpetatakse tankidelt antavate signaalide järgi. Skeemidega varustatud näites autor selgitab, kunas tankide toetuseks antakse tõkettuld ja pindalatu. Kõik eeltoodu käib DD tankide toetamise kohta, kelle ülesandeks on tungida vastase kaitsepositsiooni sügavusse ja paralüüsida vastase patareisid, staape, varusid jne. Suurtükivägi peab toetama ka jalaväge ja selle otsetoetuse tanke. See toetus omab eriti suure tähtsuse siis, kui jalavägi jääb maha DD tankidest. Autor ütleb, et DD tankide lahingukiirus on 15—20 km tunnis ning 10—15 min. vältel nad läbivad 3—5 km. Siis on võimalik tulistada märkisid, mis asuvad DD tankide taga ja takistavad pealetungivat jalaväge. Selleks kasutatakse PP suurtükiväge ja vastavalt olukorrale ka neid ühikuid, kes alul toetasid DD tanke.

„Ruutvõrk ühekülgsel vaatlusega laskmiseks. Ruutvõrgu ja graafiku kasutamine ühest VP laskmisel“. A. Lepahin. Punaväe graafik sarnaneb oma põhimõttele meie ruutvõrgule, kuna nende ruutvõrk on eriline 2-külgsel vaatlusega laskeviisi, mille sarnast pole teiste riikide eeskirjades. Arutluskorras avaldatud artiklis autor väidab, et suure vaatlusnurga olemasolul ühekülgsel vaatlusega laskmisel on vaja laskeettevalmistus teha kaardi järgi ja eellaskmiseks kulub 11 mürsku. Ta esitab laskeviisi, kus laskeettevalmistus tehakse kaardita ja õige lihtsa ning näitliku eellaskmise teostamiseks kulub harilikult 9 mürsku. Joonistega varustatud artiklis autor selgitab laskeviisi aluseid, tõestab vastavad valemid ja kirjeldab eellaskmise käiku näite abil. Peale



selle autor käsitleb graafiku kasutamist ühekülgselt vaatlusega laskmisel, kui vaatlusnurk on õige suur.

„Orienteerumine ja märkide kättejuhamine maapealseist vaatluspunktidest tehtud ülesvõtete abil.“ V. Verhovi. Joonistega varustatud artiklis käsitletakse ülesvõtete omadusi, nende valmistamist ja kasutamist orienteerumiseks ja märkide kättejuhamiseks.

„Ballistilisest tuulest“. A. Mihailovski. Lähtelaskeandmete valmistamisel vaja arvestada kõrgemate õhukihtide tuult ehk nn. ballistilist tuult, kusjuures võetakse arvesse mürsu viibimist atmosfääri mitmesugustes kihtides ja ei saa piirduda lendjoone  $\frac{3}{4}$  kõrgusel oleva tuulega. Kõrgete õhukihtide tuule määramiseks ilma ilmaga kasutatakse pilootpalle, kuid seni pole täielikult lahendatud, kuidas seda teha halva ilmaga, s. o. uduse või pilves ilmaga. Autor kirjeldab halva ilmaga kasutatavaid järgmisi meetodeid: automaatselt registreerivate aparatuuride üleslaskmine õhupalliga; pilootpalliga lastakse üles lõhkeaine-laenguid, mis lõhkevad teatud vaheaegade järgi ja millele paugud mõõdetakse sisse kõlamõõdetajaamalt; pilootpalliga lastakse üles kergekaaluline raadiosaatja, mille signaale pelengeerivad maapealsed jaamad. Autori arvates viimane viis, mis on leiutatud ameeriklastelt, osutuvat probleemi parimaks lahenduseks. Auto analüüsib ka pilootpallide vaatlemisvõimalusi ja pilootpalli abil määratava tuule täpsust. Suurema täpsuse saavutamiseks ta soovib pilootpalle sälkida kahe üksteisest eemal asuva teodoliidiga, lasta üksteise järgi mitu palli ja võtta neist keskmised andmed.

## UNGARI.

### „MAGYAR KATONAI SZEMLE.“ Märts 1935.

Marssal Károly Gerbert: Jalaväe ja tankide koostöö. — Otstarbekohasuse mõttes jaotagem kõigepealt vaenlase kaitsepositsiooni sügavus kolmeks, üksteise taga seisvaks vööndiks: A, B, C. Nii siis A kujutab võitlusjoont ühes patalj. ja kompani varudega ning jalaväe raskerelvadega. B — rügemendi (brigaadi) juhatust ja C — diviisijuhatust ühes suurtükiväe keskustega. Esimese vööndi kaugus oleks 500, teise — 1500 ja kolmanda — 3000 meetrit. Positsiooni üldine sügavus teeks seega 5 kilomeetrit. Kõneldes tankidest, jaotaksime need: väikesiks, kergeiks, keskmisiks ja raskeiks. Enamik sõjavägesid omab kõige rohkem kergeid tanke. Need ongi õieti jalaväge saatvad tankid. Keskmise ja raske tank on läbimurderelvad. Organisatsiooni

seisukohast oleks pataljonis lahingutankide arv: Väikesi ja kergeid 45, keskmisi 27 ja raskeid 9. Suurem pealetung võib otsustava loomuga olla ainult siis, kui see kujuneb läbimurdeks vaenl. rindest. Viimase eesmärk on: lüüa vaenlase rindesse lõhe, sundides seega kujunema vabu tiibu, mida siis saaks ümber haarata. Et haarang oleks edukas, vajab pealetungija avarat liikumist. Seks olgu läbimurtud lõhe vähemalt 7—8 km lai. Seks on vaja keskmiselt 7—8 kergete, 3 keskmiste või raskete ja 3 väikeste tankide pataljoni. Üldse 380 kerget, 81 keskmist või 27 rasket ja 135 väikest tanki. Sõjavägi 5—6 diviisi. Muidugi kogu seda tankide arvu ei tarvitata ainult rünnakus, vaid teatav osa neid kasutatakse kergete motori-seeritud väeosade juures, teine osa jääb jalaväediviiside peamassi teenistusse. Juhatus ülesandeks olgu neid tankiüksusi soodsal ajal ühendada läbimurdevate osadega. Pealetungi läbiviimist kujutelgem järgmiselt: Kui rünnakueelsel päeval jalavägi ühes kergetankide üksustega, eel-lahinguis on puhastanud vaenlase seisukohtade eel-maalaad, ühtlasi need vallutanud ning üles seadnud suurtükiüksused, liigub jalavägi siis pimeduse kätte all võimalikult kaugele edasi ja kaevab end maasse. Nüüd tuleb järg tankide kätte. Tankid liiguvad öösel või varahommikul, kui võimalik, kasutades udu, asetudes siis lahingurindele lähimate kaevikute taha. Rünnak algab ühtlaselt, määratud ajal. Selle eelkäijaks on lühike suurtükide marutuli, sihitud vaenlase tulejoonele. Sealt siirdub suurtükitali vastavalt tankide liikumise tempole, taha ja peatub mõneks ajaks C-vööndil. Siit asetub see siis lehviku päraselt ründevööndit ümbritsevale alale. Tankid liiguvad kahes järgus. Esimeses järgus on kuus kerge- ja kaks keskmisetanki pataljoni. Viimased asuvad raskuspunktis. Teine järk: kaks kerge- ja üks rasketanki (või keskmise) pataljon. Mõlemad liiguvad edasi nelja lainena, 2—3 pataljonilistes rühmitustes. Kergedtankid liiguvad viienda lainena, jaotatud üksikuisse kompanidesse. Tankid kihutavad nõnda kiireimas tempos oma jalaväe tulelinist läbi ja murravad sisse vaenlase positsiooni. Sellal tuleb neil läbi minna vaenlase suurtüki tõkkestest. Jalavägi ei saa tanke palju toetada, küll aga mõningal määral oma suurtükivägi. Niipea kui tankid on tunginud vaenlase vastupanupositsioonini, lõpeb toetamine. Läbimurd on ainult siis täieline, kui tankidel on võimalik purustada või kohalt ära ajada vaenlase kõige tagumised patareid. Tankid ei tohi nüüd peatuda, ka mitte C-vööndi seesmisel äärel ega oodata järele ründavat jalaväge. Nüüd tekib küsimus, mis on tanki ohtlikem vaenlane, kas suurtükiväetuli või kergem tõrjerelv. Hästi tabav suurtükiväe tuli on küll hävitava mõjuga, kuid selle tabavus ei ole kuigi kindel. Tanki tõrjerelv aga seevastu on kerge, hästi peidetav, halvasti nägev tank ei leia seda nii ruttu, kuna see ise aga tulistab täpselt. Nii siis tuleb tankil karta pigemini kerget väljasuurtükki, mida käsutab jalavägi. On tankid oma töö niikaugele teinud, algab jalavägi oma positsioonist, vahenditult tankide taga, pealetungi. Siin tuleb jalaväel püüda enam-vähem tankidega sammu pidada, niipalju kui see võimalik. Kuna tankide lained haaravad sügavusel maaala kuni ühe kilomeetrini, siis ülesõidetud vaenlase kaevikud ei saa esimeste lainete järele osutada vastupanu

jalaväele. Küll aga tuleb jalaväel arvestada vaenlase suurtükiväe tõkgetuld. Tal tuleb tahe- tahtmata sellest tulevööndist läbi minna. Siin on nüüd vaja oma suurtükiväe abi. Tankidelt antud valgussignaale järele juhib suurtükivägi oma C-vööndisse koondatud tule külgedele, kui tankid, jalaväe vööndist üle sõites, jätkavad rün- nakut vaenlase suurtükiväe vastu. Tankid ei peatu seni kuski, peale ettenähtud omavaheliste korraldamiste. Võime oletada, et tankide esi- mene laine jõuab 20 minutiga vaenlase C-vööndi sisemise servani. Muidugi käivad tagumiste lainete ja hästi pesitsevate vaenl. seisukohtade vahel veel võitlused. Samal ajal murrab jala- vägi A-vööndisse ja võtab osa neist võitlusist, koos tankide tagalainetega. Pealetungija seisukord oleks sel hetkel järgmine: tankide esimene järk on seni täiesti kasutanud kompani reserve ja osalt pataljoni reserve. Vaenlase seisund oleks: rünnak on teda haaranud umbes ühe kaitse- va pataljoni laiuselt. Tal on muidugi reservid. C-vööndis peab arvestama 12—15 patareid ja 4—5 jalaväepataljoni, peale selle teadmatu arvu tanke. Vaenlase diviisiülema on ülla- tavast rünnakust A- ja B-vööndis kahtlemata informeerimatud või informeeritud puudulikult. Üldse on neil raske midagi ette võtta. Jalaväe vasturünnak ei saa tankide vastu korraldada, kuna pealetungiv jalavägi on veel kaugel. Võib vastu saata ainult tanke või tõkestada rünnakut suurtükiväega (jalaväe kaasabil). Tuleks lähe- malt vaadelda, kuidas üldse jalavägi end tan- kide vastu kaitseb. Esiteks, kui on küllalt aega, võib kaitsepositsiooni ees korraldada tugeva passiivse kaitse, miinidega jne. Aktiivse kaitseks saab kasutada ainult tõrjerelvi, raskeid kuuli- pildujaid ning jalaväe kergeid suurtükke, heal juhul ka miinipildujaid. Suurtükivägi tulistab ründavaid tanke peamiselt endakaitseks. Jala- vägi ei saa käesoleval juhul ikkagi teha muud, kui tõmbuda kaevikusse ja lasta endast tankid üle kihutada. Siis poeb ta blindaažist välja ning alustab võitlust tankide järel pealetungiva jala- väega. Küsimus on ainult, kuipalju niisugusest kaitseisukohast pärast tankide esimest tihedat lainet on veel terveks jäänud. Ja pärast rüüsta- vad seda järgnevad lained. Viimased isegi pea- vad lausa vahti blindaažide ees, et ei saaks olla vastupanu, kuni oma jalavägi jõuab päralt ja vangistab kaevikus olijad. Säärane olukord nõuab muidugi, et ennast kaitseval jalaväel olek- sid käepärast relvad, millega kindlasti saaks 50—100 m kaugusest teha kahjutuks ründavaid tanke. Teisest küljest, need ei tohiks takistada enda vajalist edasilikumist. C-vööndi kohta peab tähendama, et vaenlase varujõududest kii- resti korraldatud kaitse on kindlasti nõrk see- sugust äkilist läbimurret takistama. Muidugi tekivad siin muudatused, esiteks kaitseja poolt, mis tingimata ka ründaja tegevust muudavad. Viimaks kihutavad tankid ka C-vööndist läbi, vallutades vaenlase patareid. Selle vööndi tagu- mise servani on läbimurre juba täieline, kuigi siin veel võivad tekkida tanki-vasturünnakud. Mida kiiremini ning järsemalt on toimunud pealetung, seda abitum on kaitseja oma vasturünde korraldu- ses igas vööndis. Pealetungiva tankiväe töö ei ole aga nüüd veel lõppenud. Kõige tugevam vasturünnak võib juhtuda C-vööndis, peale selle tuleb läbimurde lõhe hoida avar ja puhas, et

oma jalavägi saaks takistamata edasi tungida. Oma jalavägi on muidugi juba esimese veerand- tunni kestel tugevasti maha jäänud. Kestab tun- de, enne kui jalavägi, vaenlase varjatud pesadega võideldes, puhastab läbimurde lõhe ning vallu- tab kõik kolm vööndit. Suurim halbust on siin see, et jalavägi ei suuda kiiresti tankidele järele jõuda ja seetõttu katkeb laial maaalal nende vahel side. Selle puuduse võiks siin parimini kaotada motoriseeritud väeosade tegevusse panek. Viimaste ülesanne oleks kaitsevat laadi, kuni jalavägi täieliselt järele jõuab. Nendega koos vallutatakse siis kogu läbimurde-ala kuni C-vöö- ndini. Olgu tähendatud, et tankirünnaku juures ei ole seevõrra tähtis kergesti liikuva jalaväe ro- hus, kui nende käes tarvitatavate raskerelvade võimsus.

Major Arpád Farnaváry: Millised aja- kohased tulirelvad puuduvad jala- väekompanis? Aga milline oleks siis täna- päeva sõjas see tulevahend, mis kindlustaks ründajat, kui ta on lignenud juba säärasesse lähedasse kaugusse, et oma rasked tulirelvad ei saa enam tulistusega jalaväele kaitset pakkuda? Liigne oleks väita, et seda peab tegema jalaväe- kompani ise. Mainitud küsimused lahenduksid osalt, kui pealetungi ajal rasked kuulipildujad, vajalise kaitse huvides võiksid järgida laskur- kompanile. Rk aga on seks liiga kohmakas ja raske, et mitte olla tülinaks kiirele edasilikumise- le. Soodsaks relvaks kiire liikumise juures osu- tub nimelt kergekuulipilduja, kuna see ka oma õhujahutaja tõttu ei ole seevõrra nähtav, kui suitsu- ja aurupilves töötav rk. On üldse tähtis, et senises organisatsioonis ei tuleks suuri muu- datusi, et uue relva sisseeadmise juures ei te- kiks liigseid kuluseid, rääkimata koguni mingist uuest väljaõppe harust. Sealjuures aga peaks relv täitma otseselt ülesandeid. Et rk. seni ei ole võidud kasutada vajalise massitule ja täpse lask- mise jaoks, selleks on süüdi relva kerge alus ja vastava magasinipuudumine. Seks tarbeks oleks vaja konstrueerida kergekuulipildujale veel teine, tugevam alus, mis kindlustaks täpsamat ja kest- vamat tulistamist. Sellega ühenduses tuleks relva- le anda ka sobivam magasin. Mitmed välis- riigid ongi varustanud mainitud relva raske alu- sega, näiteks Madsen- ja tšehhi Kossar-kerge- kuulipilduja. Niiviisi ümberkonstrueeritud relva võib üks inimene vähese vaevaga kanda, kuna selle kaal ei ületa 10—12 kg. ning paigutada see vastavalt lahingu nõudeile, asetades vajadust mööda vana või uue toeseadeldise kohaselt, kuna need mõlemad on relva küljes vahetatavad üks- teise otstarvet takistamata.

Nüüd tuleks järgmise küsimuse alla vastav magasin. Saksamaal, näiteks, on sääraseid külge- kombineeritavaid magazine kergekuulipilduja jaoks juba tegelikult tarvituselgi. Magasini laa- dimine tarvitab 3—5 sekundit aega, kuulid on 15 haaval ridamisi koos (nagu püssikuulid 5 haav- val), kaks rida mahub korraga magasinini. Pa- kend sarmaneb püssikuulide omale, neid on kerge kaasas kanda. Osav laskja võib 4 minuti kestel kuni 1000 pauku välja lasta, niisiis kiiruselt vas- tab relv juba raskele kuulipildujale. Teine oleks granaadiheitja (miniatiivne müser) ning kol- mas — ajakohane pilduja (tromblon). Granaadi- heitmiseks tarvitada püssi ei ole soovitatav. Jääb järele nõnda siis veel tarvidus ajakohase granaa-

dipilduja järele, mille juures oleks soovitatav järkmised nõuded: laskekaugus kuni 400 m, lasketäpsus võimaldagu vähemate kaeviku osade tabamist, tulekiirus olgu minutis 8—10 lasku, sihiku konstruktsioon võimaldagu vahenditult ja kiiresti sihtida, lakemoonaks olgu sõduril kaasas kantav käsigranaat. Relv olgu kergesti edasi toimetatav ja temaga ümberkäimine olgu hõlbus. Kolmas relvamure jalaväe kompanis, just kaevikus oleja juures — on ühenduses tankitõrjerelvaga. Kui niisugune ongi olemas, siis võib sellega ründavat tanki ainult seni pidada tule all, kuni see veel ei ole jõudnud kuni kaitsjate kaevi-

kuni. Siitpeale muutub kaitsja täiesti lahinguvõimetuks. Sest ei ole ju maastik kõikjal soodus, et ründavat tanki oleks võimalik takistada, näiteks kas või eelkaitsjate juurde asetada võidava jalaväe suurtükiga. Üksikud riigid tegelevad juba ka selle küsimusega. Näiteks Saksamaal Gerlich-püssi kasutamise (suure algkiiruse ja suure kaliibriga püss). Seda relva kasutatakse peamiselt positsioonide ees asuvate väeosade käes. Niisugune tankitõrje püss on varustatud teras- tuumaliste kuulidega ja kaitsjale osutab see kahtlemata suurt teenet juba lähedal asuva tanki suhtes.

## **Tagavaraväe-ohvitseride elust.**

### **Tagavaraväe-ohvitseride organiseerimine Valga kaitseringkonnas.**

Tagavaraväe ohvitseride sektsioonide loomispäevil asutati Valga garnisonis 3. ü. j. pataljoni ja 2. s.-rongi-rügi ohvitseride kogu juurde vastavad organisatsioonid. Mitmesugustel põhjustel nende sektsioonide tegevus peaaegu täielikult vaibus peale asutamiskoosoleku ja mõne esialgse eluavalduse. Peamiseks tööd takistavaks asjaoluks 3. ü. j.-pat. ohv. kogu tagavarav.-ohv. sektsiooni tegevuses oli sektsiooni juhatuse kuuluvate tagavaraväe ohvitseride elukohtade paigutus liiga hajutatult. See takistas püsimatki tehnilist asjaajamist ja juhatuse tööd. Hiljem mõned juhatuse liikmed asusid elama väljaspoole Valgamaad ja suurima õnnetusena tabas sektsiooni tema esimehe kapten R. S a b b e surm. 2. s.-rongi-rügi tagavaraväe ohvitseride sektsioon muutunud olude tõttu likvideeriti.

Valga kaitseringkonna ülema kol. F. P i n k a energilisel algatusel käesoleva aasta kevadel asuli uuesti elustama tagavaraväe ohvitseride sektsiooni tegevust.

3. ü. j.-pat ohv. kogu kutsus 28.04.35. kokku kõik Valga kaitseringkonnas elavad tagavaraväe ohvitserid. Kutse leidis elavat poolehoidu, paljud senini veel organiseerimata tagav. ohvitserid astusid sektsiooni liikmeiks ja rohkel arvul tuldi kokku üldkoosolekuks.

Koosoleku avas ohvitseride kogu abiesimees major H. R a u d s e p p. Surma läbi lahkunud sektsiooni endist esimeest kapten R. S a b b e t mälestati püstitõusmisega.

Valga kaitseringkonna esindajana major G. S a a r hoogsas kõnes tervitas kokkutul-

nuid ja selgitas neid suuri ning tähtsaid ülesandeid, mida meie olukord asetab reserohvitseride õlgadele.

Sektsiooni juhatuse valiti: esimeheks r.-ltm. A. R a u d s e p p — ühiskümnasiumi direktor Valgas; abiesimeheks r.-kpt. M. V a h t r i k, K. L. Valga malevkonna pealik; sekretäriks r.-kv.-am. M. K o n t — pangategelane Valgas; laekuriks r.-n.-ltm. F. U n i v e r Valgast.

Juhatuse liikmete kandidaatideks: r.-lipnik Z i r n a s k — Patküla algkooli juhataja ja r.-kpt. A. T i m p m a n, keskkooli õpetaja Tõrvast.

Tegevuskava koostamisel otsustati töötada kontaktis ohvitseridekogu juhatusega, et võimalduks juba käesoleval suvel korraldada ekskursioone Vabadussõja võitluspaikadele ja teostada loenguid.

Enese täiendamiseks sõjateoreetilistes küsimustes ja uuema ilukirjandusega tutvumiseks sektsiooni liikmeskonnal on võimalus tasuta kasutada Valga kaitseringkonna raamatukogu ja lugemislauda.

Eeloleval suvel sektsiooni liikmeil avaneb soodus juhus 3. ü. jal.-pataljoni juures tutvuneda kaitsevälaliste õppustega kohapeal ja laagris.

Koosolek lõppenud, vesteldi elavalt ühises lõunalauas ja värskendati sõprussidemeid tegevteenistuse ohvitseridega.

On loota nüüdsest peale suurt pööret 3. ü. jal.-pat. tagavaraväe ohvitseride sektsiooni tegevuses, mida tagab sektsiooni juhatuse ja liikmete aktiivne ja tõusev huvi riigikaitse küsimusis. U. P.





## Ametlik osa.

### KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRJAD

Nr. 96.

Tallinnas, 11. aprillil 1935. a.

(Kaitsevägede staap.)

#### § 1.

Allpooltähendatud ohvitseridele ja riigiteenijatele on Siseministri otsusega määratud uuteks perekonnanimedeks:

- II diviisi ülema kohustetäitjal kolonel August Traksmannil VR I/3, II/3 — „Traksmann“;
- major Johannes Eichelmann'il auto-tankirügemendist — „Tammeväli“;
- major Rudolf Freudenstein'il VR I/3 kaitsevägede staabist — „Vaharo“;
- major Mihkel Kuhlberg'il kaitsevägede staabist — „Kulasalu“;
- kapten Voldemar-Johann Saalmann'il (Salmann'il) autotankirügemendist — „Salumäe“;
- kapten Harald Veidenbaum'il Tartu kaitseringkonna staabist — „Viirsalu“;
- kapten Karl-Roland Viltmann'il (Viltmann'il) auto-tankirügemendist — „Vildma“;
- kapten Hendrik-Andrei Hiob'il VR II/3 I diviisi staabist — „Hielaid“;
- kapten Bruno Grasmansdorff'il (Grasmansdorff'il) 3. suurtükiväegrupist — „Soomuste“;
- leitnant Elmar-Aleksander Stutenmeister'il 3. suurtükiväegrupist — „Ellerain“;
- leitnant Jüri Straus'il auto-tankirügemendist — „Ojatalu“;
- leitnant Leopold Valprett'il II diviisi intendantuurst — „Vaidla“;
- leitnant Mihkel Lossmann'il Skouts üksikust jalaväepataljonist — „Uudla“;
- leitnant Artur-Heinrich Redlich'il ratsarügemendist — „Raidlo“;
- leitnant Arnold Puskov'il ratsarügemendist — „Purre“;
- leitnant Vladimir Tentson'il ratsarügemendist — „Teniste“;
- leitnant Johannes Schwalbe'l 10. üksikust jalaväepataljonist — „Sillaste“;
- leitnant Viktor Persidski'l Kalevi üksikust jalaväepataljonist — „Raudla“;
- nooremleitnant Erich Bakler'il auto-tankirügemendist — „Reinumägi“;
- riigiteenija Magdalena Viltmann'il (Viltmann'il) kv. ühendatud õppeasutistest — „Vildma“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

#### § 2.

Allpooltähendatud ohvitseridele ja riigiteenijatele on Siseministri otsusega määratud uuteks ees- ja perekonnanimedeks:

- I diviisi suurtükiväe ülemal kolonel-leitnant Georg Kirschbaum'il VR I/2 — „Jüri Hellat“;
- leitnant Georgi Bachmann'il VR I/3 autotankirügemendist — „Jüri Randla“;
- leitnant Johannes Kuurperk'il 2. suurtükiväegrupist — „Juhan Kallaste“;
- leitnant Nikolai-Reinhold Neubaum'il 3. suurtükiväegrupist — „Olavi-Reino Uuspuu“;
- nooremleitnant Voldemar Hansmit'il 3. suurtükiväegrupist — „Valdur Hannula“;
- riigiteenija Karl-Aleksander Niebauer'il ratsarügemendist — „Kaarel Asari“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

#### § 3.

Allpooltähendatud ohvitseridele ja kv. ametnikkudele on perekonnaseisametnikkude otsustega määratud uuteks perekonnanimedeks:

- kapten Mihkel Martson'il auto-tankirügemendist — „Martsoo“;
- leitnant Eduard-Johannes Martinson'il auto-tankirügemendist — „Mardiste“;
- leitnant Nikolai Rogozskin'il Tallinna garnisoni komandantuurst ja vahipataljonist — „Roguste“;
- leitnant Mihkel Endrikson'il sidepataljonist — „Hennoste“;
- leitnant Aleksander Semmel'il 2. üksikust jalaväepataljonist — „Kaljulaid“;
- nooremleitnant Eduard Diedvig'il kaitsevägede staabist — „Raia“;
- sõjaaegne kv. ametnik Hendrik Erdfeld'il pioneerpataljonist — „Pöldmaa“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

#### § 4.

Allpooltähendatud ohvitseridele on perekonnaseisametnikkude poolt määratud uuteks ees- ja perekonnanimedeks:

- major Rudolf Tomberg'il 4. üksikust jalaväepataljonist — „Rein Tarmak“;
- kapten Leopold Martinson'il Naissaare komandantuurst — „Peep Maiste“;
- kapten Gustav Mihkelson'il lennubaasist — „Kusta Vesilo“;
- leitnant Herbert-Olev Grünberg'il soomusrongi-rügemendist — „Olev Kivi-oja“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

#### Nr. 109.

Tallinnas, 3/4. mail 1935. a.

(Kaitsevägede staap.)

#### § 1.

Viin üle teenistuse huvides kolonel Eduard Bach'i VR I/3 kaitsevägede staabi juurde kuuluvast topo-hüdrograafia osakonnast kaitsevägede staabi juurde kuuluvasse juhtide reservi koloneli ametikohale, arvates 16. maist s. a.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1 ning § 136.

#### § 2.

Viin üle teenistuse huvides kolonel-leitnant Frits Oja kaitsevägede ühendatud õppeasutis-

test kaitsevægede staabi juurde kuuluvasse topohüdrograafia osakonda ja määrän tähendatud osakonna topograafia jaoskonna ülemaks, arvates 16. maist s. a.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2, § 133 p. 1 ja 136.

**Nr. 110.**

**Tallinnas, 4. mail 1935. a.**  
(Kaitsevægede staap).

§ 1.

Määrän teenistuse huvides kaitsevægede staabi II osakonna C jaoskonna ülema major Ralf Tõnurist'i sama staabi käskudetäitjaks ohvitseriks, arvates 1. maist s. a.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

§ 2.

Viin üle teenistuse huvides kapten Aksel Kristian'i Tartu kaitseringkonna staabist — kaitsevægede staapi, määramiseks II osakonna C jaoskonna ülema kohustetäitjaks, arvates 1. maist s. a.

Alus: O.T.S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

**Nr. 112.**

**Tallinnas, 4. mail 1935. a.**  
(Kaitsevægede staap).

Käsin läkitada Põllutöoministri käsutusse Riigivanema otsusega 26.04. s. a. nr. 466 riigi maade ja metsade valitsuse inspektori ametikohale määratud kapten Aleksander Ilves'e õhukaitse staabist, arvates 16. maist s. a.

Alus: O.T.S. § 226.

Õiendus: Lj. nr. 221.

**Nr. 116.**

**Tallinnas, 4. mail 1935. a.**  
(Kaitsevægede staap).

§ 1.

Allpoolnimetatud ohvitseridele ja kv. ametnikkudele on Siseministri otsusega määratud uuteks perekonnanimedeks:

— piirivalvevalitsuse ülema abil kolonel Arved-Johannes Engmann'il VR I/3, II/3 — „Engma“;

— major Aleksander Sakkeus'el piirivalvevalitsusest — „Saluoja“;

— major August Korkmann'il piirivalvevalitsusest — „Kõrgma“;

— kapten Willem Rosberg'il piirivalvevalitsusest — „Raid“;

— kapten Rudolf-Eduard Kukeinsmann'il piirivalvevalitsusest — „Kukeste“;

— kapten Eugen-Harald Otsmann'il piirivalvevalitsusest — „Olar“;

— kapten Aleksander Lest'al Kalevi üksikust jalaväepataljonist — „Lehiste“;

— leitnant Voldemar Kurts'il 1. jalaväerügemendist — „Lühisoo“;

— sõjaaegne kv. ametnik Johann Krootmannil (Krotmann'il) piirivalvevalitsusest — „Arumets“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 2.

Allpoolnimetatud ohvitseridele on perekonnaseisuaametnikkude otsustega määratud uuteks perekonnanimedeks:

— major Otto Kleemann'il Suuropi komandantuurist — „Kivima“;

— kapten Aleksander-Vilhelm Klein'il 3. üksikust jalaväepataljonist — „Kalm“;

— kapten Anton Soolmann'il 4. suurtükiväegrupist — „Soosalu“;

— kapten August Valdmannil 1. jalaväerügemendist — „Valdur“;

— leitnant Arnold-Elmar Eckbaum'il 1. jalaväerügemendist — „Ehapalu“;

— leitnant Karl Nordman'il ratsarügemendist — „Nordmaa“;

— leitnant Hugo Ortlich'il auto-tankrühemendist — „Okasmaa“;

— noorem-leitnant Mihkel Seeman'il 3. suurtükiväegrupist — „Saarma“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 3.

Kapten Daniel Pedmannson'il 3. üksikust jalaväepataljonist on perekonnaseisuaametniku otsusega määratud uueks ees- ja perekonnanimeks „Reio Voolaine“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 4.

Kapten Johannes-Hermann Sigur'il kaitsevægede staabist on Siseministri otsusega määratud uueks eesnimeks „Härm“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 5.

Allpoolnimetatud ohvitseridele on perekonnaseisuaametnikkude otsustega määratud uuteks eesnimedeks:

— major Aleksei Koik'il VR I/3 Harju kaitseringkonna staabist — „Allo“;

— kapten Hans Pedak'ul VR I/3 7. jalaväerügemendist — „Ants“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 6.

Lugeda allpoolnimetatud ohvitseride ja kv. ametnikkude õigeteks perekonnanimedeks:

— kapten Edgar-Theodor Kruse'l piirivalvevalitsusest — „Kruuse“;

— kapten Heinrich-Karl Nuth'il piirivalvevalitsusest — „Nutt“;

— noorem-leitnant Paul Pertel'il Sakala partisanide pataljonist — „Pärtel“;

— kv. ametniku asetäitja Theodor Leppik'ul II diviisi intendantuurist — „Leplik“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 7.

Kustutada arstide nimekirjast Eesti Vabariigi kodakondsusest vabastamise puhul arst Harald-Karl-Franz Ströhm tagavaraväest, arvates 5. veebruarist s. a.

Alus: Juhatuskiri tagavaraväe ohvitseride arvestamiseks § 1 p. 2 ja § 4 p. 4.

Õiendus: Lj. nr. 187.

§ 8.

Kustutada kaitsevæeteenistus-kohustuslikkude veterinaär arstide nimekirjast tervislikkudel põhjustel loomaarst Aleksander Rängel tagavaraväest, arvates 10. aprillist s. a.

Alus: Juhatuskiri tagavaraväe ohvitseride arvestamiseks § 1 p. 2 ja § 4 p. 2.

Õiendus: Lj. nr. 226.

**J. Laidoner,**  
Kindral-leitnant,  
Kaitsevægede Ülemjuhataja.

# „Ettevaatust! — kursus!“

Veste.

Peaaegu kaheksa nädalat enne varus-  
tusrahade tulemise kuud sain korralduse  
vahetada majanduslik ülemus tehnilisema  
vastu ja vaikne nokitsemispaigake relv töö-  
kojas loovutada kärarikka „õhneõiendamise  
vabrik“ kasuks. Sel puhul naeratasid  
vaenlased kahjurõõmsalt:

„Nah! Sinu karjäär on, nii siis, ikkagi  
läbi!“

„Kuidas nii?“ ütles üles mu taip.

„Heh! Ega's väeosale vajalikke mehi  
saadeta igasuguste kursustele.“

„Tulevased väeosa ülemad peavad tunda  
relvandust täpsemalt tavalistest rühma-  
ülemaist,“ suvatsesin öelda.

Hiljem kutsusid sõbrad mu kasiinosse  
leti ette, kõigil kurb ilme näos nagu matu-  
sel. Tõstes klaasi minu terviseks, ütlesid  
nad vaid:

„Noh, siis...!“

Tundus, et nad tahtsid olla taksed ja  
jätsid lausele lisamata — „tervist!“ — sest  
matusel ei öelda nii. Nüüd hakkas mul  
tõesti ebamugav ja kahju tollest peaaegu  
kevade ilmast, kaastundlikest sõpradest ja  
armastada-kästud vaenlastest.

„... Tõesti „läbi“...!“ mõtlesin.

Samuti mõtlesin ka siis, kui järgmisel  
hommikul ostsin rongipileti viimse kümne-  
sendise eest, et sõita „karjääri lõppu“. Surusin  
moodsa kandevahendi, mida ei anta  
igale ministrilegi, tugevasti kaenlasse ja  
astusin elutüdinult vagunisse.

Rongist väljumine kohalejõudmisel oli  
pinev. Nüüd pidi selguma, millised ja kes  
veel olid mänginud maha oma karjääri.  
Algas teekond läbi liiva.

Kõrbetele korraldus karavan, koosnev  
enamikus ohvitserest. Seda juhtis aastate  
jooksul ilmastikust kannatada saanud kaa-  
buga härra. Tema kõrval vantsis kaks „ad-  
jutanti“, kumbki isekülgses teekraavis. Hil-  
jem selgus selle kahe alandlikkuse ülendav  
suursugusus. — Üldpraktilise töö tundides  
olid nad eelistatumaid käsitöölisi, kelle vin-  
kel sepatöö katsena tunnistati kohe vink-  
liks ja haamer haamriks, mis sest, et see oli  
tulnud gooti stiilis. Sellele kolmikule järg-  
nes kolm kergejalgset näitsikut, õrnad nagu  
kauaseisnud kapslid, mis plahvatavad ker-  
geimalgi puutumisel. Neile järgnes peaka-  
ravan, kursuse „toormaterjal“.

Küll seal oli ilmeid! Lõbusaid oli siiski  
kõige rohkem. Morne oli ainult kaks, üks  
neist minu oma. — Kuski ei tundunud lõh-  
navat lõhkenud karjääri järgi.

„Vabrikusse“ saabudes oli seal juba ees  
lõbus seltskond. Mitu reservieale lähedast  
koloneli välimusega kaptenit murdsid kuu-  
lipildujaid. Habemeis ja vurrudes leitnandid  
enustasid saatust, vaadates läbi vintraua  
õhne. Nooremleitnante, kes ootasid kindra-  
lite reserviarvamist, et saada ülekoosseisu-  
liselt kohalt koosseisuliselt, oli vaid mõni  
üksik. Ühesõnaga, koos oli rõhuv enamus  
ilmavaatega ja iseloomuga ohvitseri, kes  
praegu valmistusid kursuse sisseastumise  
katseile, olgugi, et kõik siinolijad olid kur-  
susele määratud. Siin näis olevat püüdu  
ühtlustusele: et ikka iga sisseminek olgu  
„maksuline“.

„Kust otsast siis see, raibe, laseb?“ uu-  
ris keegi kapten vintraua õiendamise pukki  
ja asetas puki jalgade vahele jõukuse ja  
heaisu tunnuse.

„Miks pole jahipüüsi raual vinti sees?“  
küsis keegi nooremaid, kes kõigutas jalgu,  
istudes töölaua äärel kruustangide kõrval.  
Talle näis olevat kõik muu tuttav ja katse-  
eelne närvitsemine võõras.

„Esmaspäeviti on temalgi. Olen ise näi-  
nud,“ vastas sellele targutusele imperialisti  
naojoontega kapten.

Lühike sidekapten oli õnnetu. Ta teadis  
relvandusest kõik muu, kuid ei osanud eral-  
dada „kilet“ nikeldusest ja sobitust „so-  
bist“. — Kui aga katsel temalt küsitakse  
just seda?! — Hoidku!

„Neist kuulipildujaist mina katset ei  
anna. Neil pole lennukeid küljes,“ laiutas  
üks lennuväelasi ja „sünkroniseeris“ piibu  
pöske.

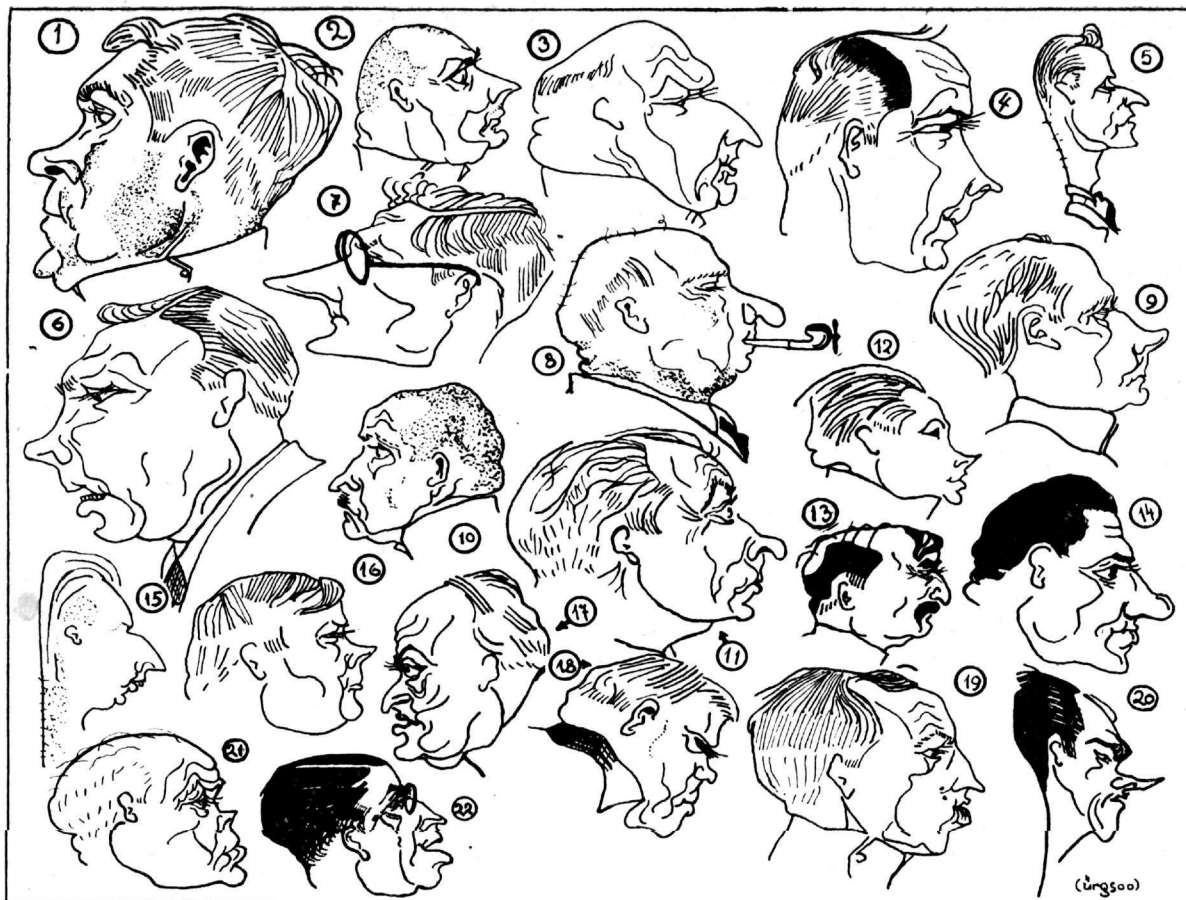
„Herra ljeitnant! Piibutamine sjin on  
kjeelatud!“ hoiatas teda kapten suurtüki-  
väest. Sel näisid olevat kõik eeldused saada  
kursuse vanemaks.

Samas uuris teine lendur käsigranaati  
innu ja uudishimuga nagu head tuttavat,  
keda pole kohanud kümme aastat.

Klassitahvli taga tegi lühike atleet, keda  
sõbrad hüüdsid „vöökujuks“, raskekuulipil-  
dujale dopelt-nelsoni ja lõi ta selja peale.  
Ta otsis selle alumise kaane riivi.

Kõik olid sedavõrd ametis asjade otsi-  
misega, milliste olemasolust neil oli kõige





1. Ei taha tüli ega tülitada 2. „...Ka see on relvurohvitseri kohuseid...!“ 3. „Mitte püss pole relv, vaid Lapua torpedo-kuul...!“ 4. Pupill. 5. Noor Sokoloff. 6. Kõikide võimlike ja võimatute p. k-de ja k. k-de instrueerija ja transporteerija. 7. Ei seda ega teist. 8. Kaba (nii püssi kui ka piibu). 9. Motoriseerunud kursant, kes sellele vaatamata hilines kursusele mõne nädala võrra. 10. Diplomeeritud tehnik, kuid kelle valmistatud haamer tunnustati kirkaks. 11. Auhindamist vääriv loobuja ja null-meister. 12. Kursuse administratsiooni jalg ja abiaju. 13. Divertissement kantsleipreilidele. 14. Mees, kes mõtleb enne kui ütleb, kuid kui mõtleb, siis üldse ei ütle. 15. Lendurinstruktorist-õpilane, kel vere asemel piim. 16. „Kile“ suurspets. 17. Välimuselt imperialist, nimelt patsifist, teolt leegionär. 18. Jupi-jumal. 19. A. ja O. (loe suur a ja suur o). 20. Uu-eestlane Lillekülast. 21. Minevikus jõumees, olevikus jahimees (jutult), tulevikus relvur. 22. Toavanem.

vähem andmeid, et keegi ei märganud minu ilmumist.

Selles müri- ja raginas, hõikamisis ja saajatamisis plahvatas äkki käsklus: „Här- rad ohvitserid!“ — Kõrgem kohus oli saabu- nud. Nad olid küll talaarideta, kuid see ei vähendanud nende kardetavust.

Ragistamine relvadega lõppes kohe. Rauaõendamise pukki uurinu heitis lootusetult käega. Sidekapten silus üle pea ja võt- tis „vo front“. Lennuväelane koputas piibu vastu saapakanda tühjaks ja mina pakkisin ruttu paberisse oma võileivad ja pistsin ta- gasi portfelli. Rahu oli saanud koos när- vitsemise kulminatsiooniga. — Kes meist

kukub läbi esimesena? Sellist esimese-au poleks tahtnud vist Caesargi.

Tehti teatavaks, mida siin taheti meist ja meilt. Meel läks hoopis rõõmsamaks, kui kuulsin, et kursuse kavas on tohutu arv „viilimist“. Ja kursuse lõpul korraldata- vat „ekskursioone“.

„Viimaseist ei saa mina osa võtta,“ tä- hendas tasa oma naabrile lendur, kes oli nii blond, et vastu valget vaadatult vist paistis läbi, „mul oli alles eile „ekskursioon“, mil- line võttis mult edaspidised võimalused vä- hemalt kolmeks kuuks.“

Kõik näis minevat libedasti ja kõrges mee- leolus. Aga katseil juba näidati, kui palju on ühist lubadusil järgmiste minuti-

tega. Esimese tööpäevaga algas aga juba häda ise.

Vastlapäeva laupäeval närisime kodus reisfeedrit peaaegu hommikuni, tegime spiraale ümber joonestuslaua ja mõtlesime elule väga pahasti. Mina, isiklikult, katsetasin vedada joonestusele 0,1-list kriipsu nürida reisfeedriga. Tööriista teritada ka ei saanud. Töökojast ei lubatud käia koju kaasa võtta.

On selgunud muidki halbusi. „Viilimisest“ ei tulnud midagi välja, sest ülemus oli seda mõelnud jutumärkideta. Ja igauks, kes ähvardas hilineda haamri esitamisega, märgiti musta raamatusse, et need „patused“ saaksid hiljem karistada väeosa ülevalt.

Mida kõike oleme üle elanud, võite näha juba ainuüksi minu välimusest. Pöidlaküüs on mul sinine — esimesest kohtamisest haamriga. Tehes neljasendist puutööd, sain üheteistkümnendal tunnil päkasse pöitlihaava. Küüned on mul kaitsevärvi. Tuline rauatükk maksis kätte vale haamrilöögi ja nõudis tööpükste paikamist.

Elutüdimus on käes. Nagu sel imperiaalisti ilmega suurtükiväe-kaptenilgi, kes tänases kojumineku karavanis viies joonestuslaua koju, hoidis „kogu selle krepli“ endast eemal klassikalise põlgusega. Karavanis rühkijate ilmeist oli valdav enamus morn. Ainult lennuväelased on veel tujus. Vastlapäeva laupäevalgi lubasid minna „projekteerima“ seajalga valgele viinale. Ja tänaseile ohkeile: „Küll nüüd „lennutavad“ nii, et higigi ei saa aega kuivada!“ vastasid nad elujonnakalt:

„Las' aga lennutavad! Küll kord juhus vahetab osad! Tulgu nad kord aerodroomile!“

— Jah! Mis viga olla lõbus, omades sellise taevaliku lohutuse. „Oleks meilgi midagi taolist, elaksime alalises rõõmus: sobitaksime laadi ja viiliksime „vinklit“ lauluga.

Rahagi pole enam, mille abistamisel saaks mõnel pupilli-otsimise tunnil sissekukkumise puhul muretseda väikest „meeleoluparandust“. Ettenägelikumad astusid juba algul kaabuga härrale „adjutantideks“. Nüüd on viimaseid nii palju, et varsti avavad oma „koja“. Uute juurdevõtmine lõpetati juba ammu. — Nii et ka sel viisil parandada elu pole enam võimalik.

**Ürgsoo.**

## Sport kaitseväes.

### Murdmaajooks Tallinna garnisonis.

Pühapäeval, 5. mail s. a. peeti Tallinna garnisoni spordikomisjoni korraldusel garnisoni väeosadevahelist murdmaajooksu võistlust Nõmmelt Mustamäelt Tallinna Falgi aeda. Jooksumaa pikkus umbes 5½ km. Võistlusest võttis osa 10 väeosa 195 võistlejaga.

Võistlus toimus „Vaba Maa“ rändauhinna.

Kohtadele tulid:

1. Aspirant kapral Silberg, Evald — Sõjakool — aeg 22:27. 2. noor Pästlane, Nikolai — Ohukaitsest — aeg 22:30. 3. noor Kallaspoolik, Leonhard — Sidepatalj. — aeg 22:31. 4. noor Koch, Boris — Merevägi — aeg 22:38. 5. v. all-ohv. Kaskema, Osvald — Auto-tanki rüg. — aeg 22:43. 6. asp. n.a.o. Riisenberg, Jaan — Sõjakool — aeg 22:47. 7. ream. Reinfeldt, Valter — Ohukaitsest — aeg 22:48. 8. asp. kapral Possul, Eduard — Sõjakool — aeg 23:05. 9. ream. Asi, Alfred — Sidepatalj. — aeg 23:10. 10. reamees Resnis, Rudolf — Pionerpat. — aeg 23:11.

Väeosadest tulid kohtadele:

1. Sidepataljon — 335 punkti. 2. Sõjakool — 212 punkti. 3. 10. üks. jal. pat. — 210 punkti. 4. Merevägi — 152 punkti. 5. Ohukaitse — 102 punkti. 6. Auto-tanki rüg. — 96 punkti.

„Vaba Maa“ rändauhinna võitis seega teistkordselt Sidepataljon. J. L.

### Sportist auto-tanki rügemendis.

25. aprillil s. a. korraldas auto-tanki rügemendi väeosavahelised murdmaajooksu võistlused. Võistlused õnnestusid kõigiti hästi, kuna suurel määral aitas kaasa hea korraldus ja soodne ilm. Maa pikkus oli umbes 4 km.

Võistluse tehnilised tulemused olid järgmised:

1. noor Kruusmägi — aeg — 16,02,8,  
2. „ Pöder — „ — 17,10,0,  
3. n.-ltn. Uukivi — „ — 17,11,0,  
4. noor Pöld — „ — 17,15,0,  
5. rms. Prii — „ — 17,25,0.

Peale võistlust jagati võitjaile väärtuslikke auhindu. A. K.

## PEREKONDLIKKE TEATEID.

### Sünde:

K v. Ü h. Ö p p e a s. majandusülema major Aleksander Varvas'e abikaasal Olgal — poeg Rein.

Pioneripataljoni v.a.o. Johannes Kuldvere abikaasal Alicel — tütar Kaarin.

### Abiellumisi:

Kõrgemasse sõjakooli läkitatud 2. suurtükiväegr. leitnant August Hint, 32 a. v. abiellus Magda-Helene Oolmann'iga, 27 a. w.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Rimmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.



EESTI RIIDEVABRIKUTE  
KEVADMUSTRID VALMISTA-  
VAD TEILE TÕSIST RÕÖMU.

## A-S. KREENBALT

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute müügi-  
keskkoht ja pealadu:

- BALTI PUUVILLA KETRAMISE  
JA KUDUMISE VABRIKU A-S.
- KREENHOLMI PUUVILLA-  
SAADUSTE MANUFAKTUURI OÜ
- SINDI TEKSTIILVABRIKUTE  
ÜHISUS end. Vöhrman ja Poeg
- EESTI NIIDIVABRIKU ÜHISUS

Ilmus trükist:

*Joh. Kain ja E. Leithammel*

### Riigi hangete seadus

ühes riigi ja omavalitsuste hangetesse puutuvate muude  
seadustega ning määrustega, seletustega ja sisujuhtidega.

**Hind 3 krooni 50 senti.**

Jälle müügil:

*Leitnant S. Leets:* **Rahva gaasikaitse**

Hind 60 senti.

” ” **Gaasikaitse**

Hind 65 senti.

Müügil „Söduri“ toimetuses, Toomkooli 7, Tallinn.